

Adresa di pi Internet:
[www. banaarmneasca.tk](http://www.banaarmneasca.tk)
E-mail: piceavad@cmb.ro
Pareia:
banaarmneasca@yahoo.com
ISSN - 1582 - 7607

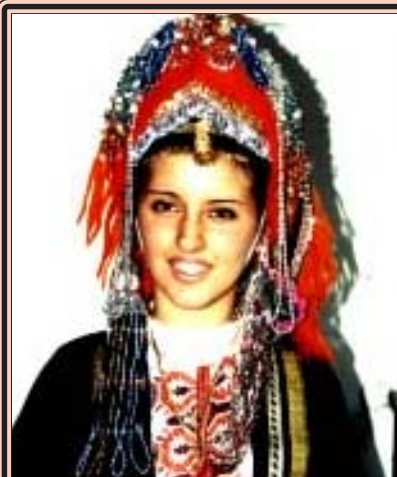
Alânceashti unâ oară tu trei meshi
Anlu VIII, nr.2/3 (32, 33) 2003,
Bucureshti-România
32 di padzinji - 35.000 lei

BANA

ARMÂNNEASCĂ

REVISTĂ DI INFORMATSII SHI CULTURĂ A ARMÂNJORÙ DI PISTI TUTÙ

Dauâ tiniri armâni ditù hoara Dorcova - Vâryârii -
anviscuti tu stranji yrâmusteani (Cadhuri:DSP)

Sâmbâtâ, 31-li di Maiù, la bâsearica di Pipera,
liturysirea ti âncurunari a preacljiljei
Tinela Stere cu Stelian Enache s-featsi pri
limba armânească, ti prota oară România, di
câtrâ preftulù Yioryi C. Yioryi.

Editorù: Dumitru Piceava

**Tu aesti numiri: 2/3 (32/33),
2003**

Redactsia; Dimândarea 1333 shi fructili a ljei (D. Piceava).....	2/3
Gala a Premiilor "Omlu a Anlui 2002" Bana Armânească".....	4/5/6/7/8/9
Moscopole..., (M. D. Peyfuss).....	10
Di zboru cu Teia Sponti (A. Piha).....	11
Dzua Natsionalâ a Armânjlorù.....	12/13
Arcu pisti chiro (W. Wisoshenschi)....	14
Lansarea a C.D.-lui Tumble; Andamusi namisa di Gretsli di Viena.shi Armânjlji di Larisa.....	15
Andamusli di Clisura sh-di Custantsa (N. Caracota).....	16/19
Etno-festival Mulovishti (V. Dzega, M. Budesh), Excursii tu Gàrtsii "Marushca Yiori).....	20/21
Excursii tu Arbinushii (Al. Gica)..	22/23
Simpozionlu di Velingrad.....	24/25
Cumù s-aveaglji limba armânească (D. Piceava)	26
Limba aromânâ (Y. Matsianicas).....	27
Preftulù Sashu Yeranda.....	28
Ncurunari pri limba armânească; Azvindzirli alu Ion Becali	29
Hâbâri.....	30/31

**Revista poati s-hibâ yivâsitâ shi pi Internet la adresa:
www.banaarmaneasca.tk
Poshta electronicâ:
E-mail: piceavad@cmb.ro
Pareia di muabeti:
banaarmaneasca@yahoo.com
ISSN - 1582-7607**

Abonamentili
s-facù la adresa a Redactsiiljei.
Pâhâlu a unui abonamentu ti unù anù easti: Ti yivâsitorlji di România: 170.000 di lei. Ti yivâsitorlji di tu xeani: 20 \$ SUA.

**Revista
"Bana Armânească"
Thimiljusstâ tu anlu 1996 di
Dumitru PICEAVA
Editatâ di Fundatsia
"Bana Armânească"**

Hârgiurli

ti tipusearea a alushtorù numiri: 2/3 (32/33), 2003 (1.000 cumâts), furâ fapci di editorù sh-di tinjisitlu domnu Nicolas Trifon, di la AFA, tsi nâ agiutâ cu 150 \$.

Redactsia efhâristiseashti a tutolorù atsilorù tsi nâ agiutarâ pânâ tora ta s-putemù sâ scutemù tru migdani aestâ revistâ sh-yini cu pâracâlsearea câtrâ tuts Armânjlji cu vreami ti fara sh-ti cultura armânească s-nâ agiutâ sh-di aoa shi nclo. Mash ashi va s-putemu sh-noi, tu aradha a noastâ, s-lji-agiutâmù Armânjlji.

PAREIA REDACTSIONALA:

Marilena BARA, Mariana Caciandoni-BUDESH, Alexandru GICA, Sashu YERÂNDĂ (Bituli - Machidunii).

COLABORATORI

Niculachi CARACOTA, Vanghiu DZEGA, Jani GUSHO, Kira MANTSU, Irina PARIS, Aura PASHA, Aurica PIHA, Wily WISOSHENSCHI.

Adresa a redactsiiljei:

Sos. PANTELIMON, nr. 258, bl. 47, sc. D, et. 6, ap. 241, cod 73559, Bucuresti. Telefon: 021/6282786 shi 0723/609266.

Contulù a Fundatsiiljei

**"Bana Armânească":
2511.1 - 7280.1/ROL - BCR,
Sucursala Stefan cel Mare, 32,
sector 2, Bucureshti.**

Motto: Miletea armânească va s-poatâ s-armânâ tru banâ mash atumtsea cându tuts Armânjlji ditù tuti craturli iu bâneadzâ elji tora va s-hibâ pricunuscuts ca populù ahoryea.

Di la AFA (Asotsiatsia a Armânjlorù ditù Frântsii) lomù unâ hâbari cari nâ pârstiseashti niscânti lucrì ligati di Dimândarea 1333. Hâbarea easti nsimnatâ di Iancu Perifan, Niculachi Caracota, Nicolas Trifon shi Nelu Puznava. La ndauâ di eali va s-câftâmù s-dâmù ma nghiosù unâ apandisi.

Cu tutâ tinjia tsi lâ u purtâmù a tinjisitorù Armânji di la AFA, a curi numi li adusimù aminti niheamâ ma nsusù, lipseashti s-lâ spunemù câ, dealitheia, cu niscânti lucrì thimisiti di nâshi tu aestâ hâbari himù sinfunji ama cu alti lucrì nu avemù cumù s-himù sinfunji cu nâshlji. Iavea ti tsi:

Tu ahurhita a alishte hâbari nâshlji aspunù: "Noi, Armânjlji tsi bânâmù Frantsa sh-himù tu sutsata AFA, tinjisimù adzâ, dzua di 24-li di Cirisharù, ca unâ dzuâ di sântâ sârbâtoari. La 9/22 di meslu Maiù noi tinjisimù dzua cându la anlu 1905 Sultanlu deadi Iradeaua prit cari nâ luyursea isa/egali cu alanti milets ditù Imperia Otomanâ. Adzâ, va nâ adunâmù ta s-tinjisimù dzua cându la 24-li di Cirisharù anlu 1997 Adunarea Parlamentarâ a Consiliului ali Europâ nâ lo sumù aripa a ljei shi nâ luyursi isa cu tuti alanti populù ditù marea Europâ di mâni".

Apandisea a noastâ:

Multu tinjisiti câpii di la AFA, Lomù di la dumniljili a voasti hâbarea tu tsi mâtreashti dzua di 24-li di Cirisharù shi vremù s-vâ spunemù câ sh-noi, niscântâ Armânji di România, u tinjisimù aestâ dzuâ.

Shi aesta ti furnjia câ tu atsea dzuâ, di 24-li di Cirisharù 1997, reprezentantsâlji a miletslorù ivrupeani avurâ câbilea ta s-ljea di hâbari di plângulù shi suschirlu a Armânamiljei.

Elji, Ivrupeanjli, vahi s-avea agârshità câ, cu 80 di anji ma nâinti, u mpârtsârâ Machidunia tu patru pârtsâ a vâsiliilorù vitsini deadunù cu populu a ljei armânescu.

Vahi s-avea agârshità elji, Ivrupeanjli, câ atumtsea lâ avea fapci a Armânjlorù unâ mari nindriptati. Pritù loarea a loclui a lorù di daima shi pritù mpârtsârea a

Ti aeshtâ ficiurits armânji cursurli opsionalni di limbâ armânească, tsi li fâtsa la sculia nr.39 di Bucureshti ditù anlu 2000, di estanù, furâ ncljisii ditù itii nicunuscuti.

lorù tu patru pârtsâ, elji, Ivrupeanjli, lâ adusirâ a Armânjlorù unâ mari taxirati. Unâ taxirati tsi nu sh-ari uidii la vârâ

altu populù balcanicù icâ ivrupeanù.

Dupâ 84 di anji, sh-maxus tu anlu 1997, elji, Ivrupeanjli, s-featsirâ câ taha lâ facù a lorù, a Armânjljorù, unù ghini.

S-featsirâ câ taha lâ pricunoscù grailu a lorù armânescu ca hiindalui limbâ, shi nu altutsiva, shi s-minduirâ câ easti ghini ca aestâ limbâ s-hibâ apâratâ. S-hibâ apâratâ mash ea, limba armâneascâ sh-nu s-hibâ pricunuscutù shi apâratù sh-elù, popul armânescu, atselù cari u zburashti ea, limba armâneascâ!?!)

Sh-ti aestâ furnjii tu 24-li di Cirisharù 1997, sâlighirâ unâ Dimândari icâ Recomandari, cumù âlji dzâcù elji, cu numirlu 1333 shi sâ spilarâ pi mânji di Armânji ca Pilat di Pont di Hristolu. Nu tini unâ apofasi cari s-poartâ numa di Rezolutsii mea mash Recomandari!?! Sh-cari Recomandari armasi ash cumù fu sâlighitâ: fârâ nitsi unâ axii.

Aestâ Recomandari 1333, tsi apiri tu dzua di 24-li di Cirisharù 1997, dzuâ tsi voi, Armânjlji di la AFA shi ULCA, u luyursits "sâmtâ", nu s-bâgâ iuva tu practichii. Tu nitsi vârâ vâsili nu fu ea loatâ tu luyurseari. Aoa, la noi, România, tu mass-media s-azburashti mash di "dialectul aromân" sh-nitsi cumù di limba armâneascâ. Aestu lucru nu easti faptu mash di Mucanji mea sh-di niscântâ di Armânjlji a noshtsâ di ghini.

Sh-ti aeshtsâ ficiurits armânji, ditu atselji 120 câts eara shi anvitsa carti pri limba armâneascâ la sculia nr. 12 di Cunstantsa, di estanu, cursurli optionali pri limba a loru di dadâ sâ ncljisirâ.

Apofasea di Strasbourg ditù data di 24-li di Cirisharù 1997 (Dimandarea 1333)

Chiola, ma aoladz, la unâ andamusi di Bucureshti, Ion Caramitru, ex-ministru ali Culturâ tu anjlji 1996-2000 - chiro tu cari nitsi nu vrea s-avdâ di Armânji -, nâ sâlighi la microfonù unâ jibâgoasâ sintagmâ cu "dialectul aromân" di nâ ashuirâ urecljili sh-tora, dupâ multsâ meshi di dzâli di atumtsea.

Sculiili di Cunstantsa (nr.12) icâ di Bucureshti (nr.39), iu s-fâtsea cursurli optionali di limbâ maternâ (armâneascâ, va dzâcâ) ti ficiuritslji armânji, s-ancljisirâ di câtrâ exusiili di Bucureshti fârâ nitsi unâ exiyisiri.

Tu tsi mutreashti aestâ problemâ, a nvitsariljei a limbâljei armâneascâ tu sculii, Armânamea nu sta ma ghini nitsi tu alanti vâsili balcanitsi.

Ivropa nu nâ luyurseashti iuva "isa" cu tuti alanti milets...

Nâ pari arâu, multu tinjisiti câpii ali AFA, ama atumtsea cându spunets câ: "tu dzua 24 di Cirisharù anlu 1997 Adunarea Parlamentarâ a Consiliului ali Europâ nâ lo sumù aripa a ljei shi nâ luyursi isa cu tuti alanti populi (sic!) ditù marea Europâ di mânî", fâtsets unâ mari alathusi. Ca s-nu spunù câ easti unâ arâdeari icâ unâ minciunâ.

Ivropa, nafaarâ di Republica Machidunia (sh-pistipsescu câ shi Turchia sh-pâstreadzâ, andicra di noi Armânjlji, apofasea di pricunushteari a noastâ ca mileti ditù 10-li di Maiu 1905), nu nâ luyurseashti iuva "isa" cu tuti alanti milets. Ca s-nâ luyursea ashitsi atumtsea va nâ pricunushtea ca populù ahoryea sh-va nâ si dâdea tuti ndrepturli

tsi nâ si cadù di la Dumnidzâ sh-tsi li au tuti alanti milets. Pritù Dimândarea 1333 Ivrupeanjli nâ pricunuscurâ mash grailu a nostu armânescu ca limbâ ahoryea di alanti limbi ivrupeani nu sh-miletea armâneascâ.

Alâxearea a Rezolutsiiljei Ferarini tu Dimândarea 1333

Spunets ma nghiosù câ "unâ delegatsii ali ULCA va s-ducâ Strasburg la Consiliulu ali Europi (CE). Aclo, dzua di 24 di Cirisharù va u yiurtuseascâ, deadunù cu reprezentantsâ ditù delegatsiili parlamentari a atsilorù 6 vâsili di limbâ latinâ cari cilâstâsirâ shi scoasirâ la anlu 1994, Rezolutsia cunuscutâ cu numa "Ferrari" cari agiumsi deapoia "Ricomandarea 1333 ti limba shi cultura a Armânjlorù".

Nâ pari arâu, ama averlu easti altulù. Averlu easti câ atselji cu cari va s-yiurtuseascâ ULCA nâ featsirâ tu atsea dzuâ (di 24-li di Cirisharù 1997) a noua, a Armânjlorù, nu unâ mari ghineatsâ mea nâ featsirâ unù irniju di ghini. Atumtsea, elji u alâxirâ Rezolutsia Ferrarini cu unâ Recomandari. Scoasirâ ditù Rezolutsii câftarea nai ma importantâ shi maxus: Pricunushtearia a Armânjlorù ca mileti ahoryea.

Voi spunets ma largu câ "dzua di 24-li di Cirisharù 1997 easti unâ dzuâ pisimâ (ti) tuts atselj tsi-s luyursescu Armânj sh-voru s-armânenù tsi Atselu di Analtu vru ta s-himù, (...) shi s-cilâstâseascâ tra s-nâ amintamù tuti andrepturli cari li dimandâ Ricomandarea 1333".

Cu unâ ahtari Recomandari 1333 Ivropa lji-alâsâ Armânjlji la mâna sh-la mirachea a miletslorù iu bâneadzâ. Maca tu atselji 7 (shapti) anji di anda inshi tru migdani Recomandarea 1333 Armânjlji nu amintarâ nitsi unù ndreptu spetsificù a lor nu vedù ca tu yinitorlji anji cumù va s-poatâ s-amintâ tsiva.

Dupâ minduearea a noastâ tsânearea tru banâ a miletiljei armâneascâ va s-poatâ sâ s-facâ mash atumtsea cându tuts Armânjlji, ditu tuti craturli iu bâneadzâ elji tora, va s-hibâ pricunuscuts ca hiindalui atsea tsi suntu: unù populù ahoryea, ash cumù suntu pricunuscuts Armânjlji ditù Republica Machidunia.

Cu tinjii sh-vreari armâneascâ,

Dumitru Piceava

REZOLUTSIA FERRARINI

Giulio Ferrarini

S-amintă Fidenza/Parma tu 20-li di Martsu 1942 -, easti unù bunù oaspi a popului a nostu. Ca Italianù shi europenistu, elù

va tra s-armânâ tru avearea culturalâ europeanâ sh-limba a noastă romanicâ cu tutù tsi s-tsâni di spetsificu culturalù a popului armânù.

Ca deputatù italianù tu Parlamentulù Europeanù, Ferrarini featsi, meslu Maiù 1994, unâ pripuniri di rezolutsii trâ ascâparea di la chireari lingvisticâ a popului macedo-roman ditù Peninsula Hemus (Blacanicâ). Pripunirea fu simnatâ sh-di altsâ parlamentari ditù delegatsiili di Strasbourg a statilorù di limbâ latinâ – Frantsa, Italia, Portugalia, San Marino, Spania, România.

Giulio Ferrarini ari publicatâ ma multi cârtsâ prîtù cari shi “Un mattone per l, Europa”, ed. Battei 1994 (Unâ cheatrâ trâ Europa) iu s-aflâ shi unù capitolù trâ ndrepturli a popului armânù “Il problema del popolo aromeno”). (Zborlu a nostru nr. 3 (43) 1994.

Ditù cartea alù Giulio Ferrarini: pag. 33 shi 34

“Tu ahurhita a anlui 1994 d-lù Ferrarini, deadunù cu senatorlu Ferrari, avurâ unâ andamusi cu unâ delegatsii di Armânji vinitis ditù ma multi vâsili ditù Europa”. Armânjlji suntu unâ populatsii cu anticâ arâdâtsinâ, aspuni Ferrarini, shi cari singurî s-pricânoscu ca strânipots a vecljilorù Romanji. Iara ma largu, Ferrarini aspuni câ, taha, elji “yinù di la Dacia shi tu dipisita ali Amirâriljea Romanâ, ta s-fugâ di calea a nâvâlirlorù cari nu eara psâni, tricurâ s-bâneadzâ tu Balcanù, tu nâili cari adzâ facù: unâ parti di Gârtsia, unâ parti di Vâryâria shi unâ parti di Machedonia”. Ti furnjia câ bâna tu nâi nguvati lã deadi unâ posibilitati ta sh-u tsânâ limba, adetsli shi sh-adarâ unâ culturâ autonomâ...”). Tu aeshtsâ anj di tora multsâ di Armânjlji, ditù itii di lucru, vinirâ s-bâneadzâ tu niscânti stati Europeani, nai ma multsâ tu Frântsii shi tu Ghirmâni. Caftâ unâ ligâturâ privilegiatâ cu Italia, di a curi strâpâpanji elji duchescu câ au

ligâturâ directâ shi s-mînduescu ca frats (ma nu discendentsâ) di Românljji shi caftâ di la Consiliulù ali Europâ pricunushteari ofitsialâ ca minoritati etnicâ shi lingvisticâ. Aesta ti itia câ catandisea tu statili iu bâneadzâ nu easti idyea la tuts: di unâ parti ex-Republica Yugoslavâ Macedonia ari pricânushteari ofitsialâ ca minoritati cu tuti a lor andrepturi; di alantâ parti Gârtsia nu-lji pricânoashti ca minoritati shi di aesta cu tuti nighinetsli ti andrepturli a loru.

Pricânushtearia ofitsialâ di partea a Consiliului ali Europâ va s-aducâ automatizmu la tuti statili cari suntu membri, tu terminali di trataturli internatsionali ti andrepturli a omlui shi vîgljearea a ndrepturorù a minoritâtslorù.

Mi duchescu multu ghini câ unlu di actili cu cari mini u ancljishù activitatea tu Consiliulù ali Europâ easti bash aestu documentu, prezentatù deadunù cu coleglu a meu senatorlu Ferrari. Nu mash câ easti tamam di linia di printsipii di apârari shi ndruperi a tutâlorù minoritâtslorù, ma shi ca Italian vidzui câ ari milets shi comunitâts cari mutrescu câta Italia cu intiresù shi vrearî shi cari duchescu sânoasi ligâturî di identitati shi luyirii comuni cu statlu a nostru.

Va s-dzâcu shi s-pricnoscu, ti jeali, câ nu totâna Italia poati s-li achicâseascâ aesti fenomen shi s-da seamni pozitiv pi ashtiptârli. Nu sâ zburashti ti natsionalismu, ma alti stati ca Frântsia shi Anglia s-poartâ altâ turlii shi au tsâsutâ mârî ligâturî cu statli icâ comunitâtsli cu cari aflâ interesi comuni.

Propuniri di Rezolutsii

Asamblea, shtii ti problemili cu cari sâ stâvrâseashti comunitatea armâneascâ ti amintarea a andrepturorù a lorù, spetsial pi planlu etnic, cultural shi lingvistic. Adutsi aminti câ aestâ comunitati bâneadzâ tu ma multi stati di Balcanlu, shi niscânti di eali suntu membri a Consiliului ali Europâ shi u au simnatâ Conventsia Culturalâ.

Dimândâ câ ndrepturli di thimelju a Armânjlorù, cari lipseashti s-hibâ pricânoashti ca minoritati etnicâ ta s-poatâ sâ sh-u lucreadzâ limba a lorù di njilji di anj, s-hibâ ndruperi.

Da di shteari câ unù raportu ti catandisea a Armânjloru va-lji hibâ prezentati, tu chirolu cari va s-lipseascâ.

Simnarâ: Dl Deputat Ferrarini, Dl Senator Ferrari (shi altsâ parlamentari reprezentantsâ di tsintsi stati ca cum priveadi regulamentulù). Tradutseari di pi limba Italianâ:

Vanghiu Dzega

Gala a Premiilorù “Omlu a Anlui -2002”

Tu a doaua dzuâ di Sâmbâtâ a meslu Martsu di estanù (15-li di Martsu 2003), Fundatsia “Bana Armâneascâ”, ashî cumù u fatsi ditù anlu 1998, ândreapsi, tu a shasea editsii, la sala ARCUB di Bucureshti, “Gala a Premiiloru “Omlu a Anlui” shi a “Premiiloru di tinjii Bana Armâneascâ”.

Aesti premii suntu durusiti di Fundatsia “Bana Armâneascâ” sh-di Redactsia a revistâljei cu idyea numâ.

Pritù dhurusirea a alushtorù premii nu s-fatsi altutsiva dicâtù tinjisirea a tutolorù gâiretslorù, pidimadzlorù shi cilistisirlorù a oaminjlorù di shtiintsâ, di culturâ icâ ditù alti tsercljiuri - cari s-alumtarâ shi s-alumtâ ti pâstrarea a areurorù shi a adetslorù, a limbâljei shi a miletiljei armâneascâ.

Aesti premii s-durusescu ahâtu a oaminjlorù di arâzgâ armânâ câtu shi a atsilorù di altâ etnii, ama cari lji-agiutâ Armânjlji cu zborlu sh-cu fapta sh-cari facù curbanî trâ elji tra s-poatâ sâ-shi amintâ ndrepturli a lorù tsi lâ si cadù di la Dumnidzâ sh-tsi li au tuti alanti milets.

Estanù premiulù “Omlu a Anlui” shi “Premiili di Tinjii “Bana Armâneascâ”, premii tsi s-da ti anlu 2002, furâ durusiti a niscântorù oaminji ti anami cari s-alumtarâ shi s-alumtâ cu mari giuneatsâ ti tsânearea tru banâ sh-ti avutsârea a limbâljei, a cânticului, a istoriiljei shi a ntreagâljei culturâ armâneascâ.

Sâ shtii câ pulitica di adzâ a statilor iu bâneadzâ Armânjlji easti idyea icâ aproape idyea cu atsea di unù chiro sh-ti atsea Armânjlji nu potù s-anveatsâ carti pri limba armâneascâ, nu au bisearica a lorù sh-iu lituryisirea sâ s-facâ pri limba a loru di dadâ, nu au emisii la radio icâ la televizii pri limba armâneascâ.

Ca aestâ andamusi a noastă s-hibâ ca dealihe a unâ yiurtii diximù agiutorù ditù partea a ma multorù oameni aplo cum shi ditù partea niscântorù sutsati armâneshtsâ ashî cumù suntu: “Sutsata Culturalâ Armâneascâ”, Fundatsia “Moscopole”, prezidentu Dima Grasu, Fundatia Sâmta Ana, prezidentu Liferi Naum, “Organizatsia a Tinirlorù Armânji di România”, prezidentâ Mariana Budesh, Fundatsia “Musheata Armânâ”, prezidentu Wily Wisoshenschi shi Giunamea Armâneascâ”.

A tutolorù organizatorlji a Galâljei lâ efhâristusescu ditù tutâ inima.

FUNDATSIA "BANA ARMÂNEASCĂ"

GALA A PREMIILORÛ "OMLU A ANLUI" - 2002

Premierea fu pârâstâsitâ di Mariana Caciandoni-Budesh, prezidenta ali OTAR shi Dumitru Piceava (editorlu a revistâljei Bana Armâneascâ).

Dupâ zborlu di ghinuri a oaspitslorù tsânutu di Dumitru Piceava premierea ahurhi cu durusearea a „**Premiilorù di tinjii Bana Armâneascâ**“ cari furâ ahârziti a tinjisitslorù Armânji:

- 1) Ioan Cardula (România)
 - 2) Jane Gusho (Arbinushia)
 - 3) Zoe Gica (Romania)
 - 4) Toma Kiurci (Vâyârâia)
 - 5) Yeoryi Padiotti (Gârtsia)
 - 6) Vanghea Mihanj Steryiu (Machidunia)
- Ditù itii personali Jane Gusho shi Yïoryi Padiotti nu puturâ ta s-yinâ la spectacolù.

Premiulu „Omlu a anlui 2002“ fu ahârzitu a adzâtlu istoricù austriacù (tsi ari shi unâ arâdâtsinâ armâneascâ) **Max Demeter Peyfuss**, cari fu pârâstâsitù di Prof. Thede Kahl.

Premiili furâ niscânti ayalmi (statui) adrati ditù bronzu di Dumitru Piceava.

Tu dheftira parti a programlu fu unù spectacolù artisticù la cari cântarâ pareili „Pilisterlu“ (di Bucureshti) shi Mushata Armânâ (di M. Kogalniceanu) cumù shi solistili: Zoe Gica, Aurelia Caranicu, Flori Costea, Ianula Gheorghe shi Mirela Ciobanu (acompaniata la pianù di soatsa a ljei Carmen Bălâshoiu). Spectacolu s-bitisi cu cântarea a immului a nostu natsional „Dimândarea Pârinteascâ“.

Tu salâ furâ ma multu di 300 di oaminji.

Seara, dupa spectacolù, s-featsi unâ seratâ armâneascâ la restaurantulù Inter-Macedonia iu cântâ pareia Steaua di Vreari shi Gică Coadâ

Premiili di tinjii „Bana Armâneascâ“- 2002

ION CARDULA

Durusearea a Premiilorù di tinjii “Bana Armâneascâ” ahurhi cu profesorlu Ion Ccardula. Pi Diploma di tinjii anyrâpsea: *Fundatsia “Bana Armâneascâ” - Bucureshti - România - 15-li di Martsu 2003, duruseashti Premiulù di tinjii*

tinjii Bana Armâneascâ”- 2002 a domnului profesor Ion Cardula ti tuti cilâstâsirlu tsi li featsi ti spudhâxirea a istoriiljei shi tipusirea, ti prota oarâ, ali unâ Istoriei a Armânjlorù anyrâpsitâ pri limba armâneascâ, lucrù tsi agiutâ la avutsârea a culturâljei armâneascâ.

Dati biografitsi:

Ioan Cardula s-amintâ tu anlu 1922 tu câsâbâlu Crushuva ditù Machidunii. Featsi Sculia Comerciala Românâ di Sârunâ (1933-1945) sh-deapoaia agiumsi România iu amintâ titlul di profesor universitar la ASE (Academia di Shtiintse Economice). Dupâ tsi inshi la pensii ahurhi s-luceadzâ la aestâ istorii. Furnjia fu atsea câ tu chirolu anda eara la shcoala di Sârunâ anvitsa istoria a Românjlorù ma tsiva nu nvitsa di isturia a Armânjlorù.

Dumniljea a lui andrupashti ideaia câ Machiduneanjlji nu s-romanizarâ sh-câ Armânjlji suntu clirunomlji (urmashii) a Tratslorù shi câ aeshtsa nu s-romanizarâ shi zbura idyea limbâ cu a Romanjlorù. Anda-lji si durusi premiulu di tinjii nâs, namisa di ideili aspusi niheam ma nsusu, adâvgâ: “...Armânjlji lipseashti sâ-sh cunoascâ istoria shi arâzga a loru. Elji nu suntu latinizats...Gretslji dzâcu câ Armânjlji suntu Gretslji latinizats. Nu easti dealihea. Armânjlji lipseashti s-hibâ pirifanji câtse elji deadirâ unù Filip al II, deadirâ unù Alexandru, protlu amirâ ditù Europa...”.

JANE GUSHO

Doilu premiu di tinjii fu amintatù di Jane Gusho. Pi Diploma di tinjii anyrâpsea: *Fundatsia “Bana Armâneascâ” - Bucureshti - România - 15-li di Martsu 2003, duruseashti Premiulù di tinjii*

la Sutsata a Armânjlorù shi pritù scutearea a revistâljei armâneascâ “Frâtsia”.

Dati personali:

Jane Gusho s-amintâ tu 30-li di Yinarù 1944, tu hoara Peshtan, Fearca-Arbinishii, tu unâ fumealji armâneascâ cumù di mamâ shi di tatâ. Limba arbinisheascâ u nvitsâ mash cându s-dusi la sculii. Shcoala primarâ u featsi n hoara-a lui shi, dupâ tsi bitisi liceulu Durrâs (Golem) tu anlu 1961, lucrâ n hoarâ ti ndoi anj la unâ fermâ di stat. Tu anlu 1964 s-dusi la universitati iu nvitsâ trâ icunumistu. Dupâ tsi lucrâ putsânù chiro ca icunumistu shi, dicara featsi shi ndauâ cursuri di jurnalisticâ, ditù anlu 1976 sh-pânâ adzâ, lucreadzâ Tirana la jurnali shi rivisti. Ari nvitsatâ scriarea sh-citirea-a limbâljei armâneascâ ditù cârtsâli shi rivistili armâneshtsâ tsi s-tipusirâ tu aeshtsâ 10-15 anji ditù soni.

Ditù anlu 1996 easti ridactur-shef la revista “Frâtsia”, unâ revistâ cu 8 pagini A3 shi ditù Augustu a anlui 1996 suntu tipusiti 83 di numiri. Tu aistâ revistâ si nyrâpseashti multu sh-ma multu pi limba armâneascâ. Easti unâ axitâ (merit) alù Jani Gusho tsi ari activizatâ multsâ colaboratori ditù Arbinishii tsi u shtiu limba s-anyrâpseascâ la aistâ Revistâ.

Cu unù altu colaboratorù (Andon Hristo) ari turnatâ pi limba arâmânâ “Trayedia ali Muscopuli”, unâ carti cu 200 di pagini cu 1000 di copii, tsi eara nyrâpsitâ pi limba arbinsheascâ, di unù Moscupleanù, prufesor tsi bâneadzâ n hoarâ shi tsi easti cu mari mirachi di istoria ali Muscopuli.

La sutsata “*Armânjlji ditù Arbinishii*”

Jani Gusho ari datâ m u l t u agiutorù ta sâ s-axeascâ cilistâsirea trâ identificarea a Armânjlorù shi cunushterearea a lorù ca etnii ahoryea shi di la statlu albanez.

Tu conditsiili tsi eara Armânjlji ditù Arbinishii easti durutù unù lucru mari, câtse di unâ parti Armânjlji tu chirolu a comunizmului eara nicunuscuts shi lucrulù avea agiutâ pânâ aclo tsi niscântsâ inshi di Armânjlji lâ yinea arushini sâ-sh spunâ etnia a lorù. Di altâ

parti anjlji 90 tsi furâ multu grei ti tutâ Arbinishia, cu tutâ aesti Sutsata s-tsânu mproastă shi adzâ pot s-dzâtsemù câ Armânjlji multsâ sh-ma multsâ ma s-declareadzâ câ suntu membri ti etnia a lorù. Ti aisti lucrì unù agiutorù mari ari datâ shi Jani Gusho cu cunushteara a isturiiljei shi a limbâljei a Armânjljorù.

El ari asiguripsitâ shi ligâturli cu alti sutsati armâneshtsâ ditù alti craturi.

Easti autor di multi articuli ti cauza armâneascâ. El ari turnatâ tu dauli limbi, shi multi fragmenti di cârtsâ shi puezii. Cu-aestâ, el ari agiutatâ multu la tsânearea shi nvitsarea-a limbâljei armâneascâ tu Arbinishii.

ZOE GICA

Treilu premiu di tinjii fu durusitù ali Zoe Gica pi a curi Diplomâ di tinjii

Zoe Gicâ shi "Lilicili (a ljei) ditù Maiù"

anyrâpsea: *Fundatsia "Bana Armâneascâ" - Bucureshti - România - 15-li di Martsu 2003, duruseashti ali Zoe Gica Premiulu di Tinjii - "Bana Armâneascâ - 2002", ca semnu di pricunushteari ti tuti cilâstâsirlu tsi li featsi tu harea di dascalitsâ sh-di cântâtoari ti tsânearea tru banâ a adetsloru, a zborlului shi a cânticluu armânescu. "Quod Scripsi Scripsi" (Tsi nyrâpsii armâni nyrâpsitu).*

Di lucrulu tsi-lu featsi Zoe Gica ti Armânami azburâ Mariana Budesh ditu cari adutsemu aminti: Zoe Gica s-amintâ tu dzua di 3-li di Yizmâciunù 1953 tu fumealjea Ianush (Caluda) ditù hoara Râmnicu di Nghiosù.

Tu fumealjea Ianush s-amintârâ nica doi nits: unâ featâ shi-unù ficiorù. Aeshtsâ ficiurits crishtea tu unâ dealihea fumealji armâneascâ, chischinâ sh-cu pisti. S-aspunea daima câ lipseashti prota sh-protâ s-anveatsâ limba armâneascâ, cântitsli shi adetsli armâneshtsâ. Tu hoara Râmnic, unâ hoarâ njicâ ditù Njeadzânoapte a judetslui Cunstantsa, cafi Dumânicâ s-

adra corù iu s-aduna tuts Armânjlji din hoarâ - cu njicù cu mari - nveastili cu gionjlji a lor; feutili shi ficiorlji di ansurari cumù sh-njitslji ficiori tsi s-hârsea tuts deadunù di mushuteatsa a giocluu shi a cânticluu. Zoe Gica ahurhi ta s-u ariseascâ iholu armânescu sh-di njicâ anvitsâ multi cântitsi armâneshtsâ.

Criscu cu cânticlu armânescu tsi luvdza oarâ di oarâ sh-dzuâ di dzuâ.

Comunismolu nu alâsâ niaguditâ nitsi fumealjea Ianush. Tu anlu 1972 fratili ali Zoe, studentulù Iancu Ianush deadunù cu coleglu a lui Misha Dima furâ bâgats tu ahapsi shi câtâdicâtsits (condamnatsi) ti itia câ âshi câfta ndrepturli armâneshtsâ. Giudicâtoarea comunistâ lâ spusi câ facù "*complot contra statlui român prin lupta dusâ de aceshi studentisi de a câsttîga drepturile macedoromâne*". Misha Dima nu mata vidzu lunjina, elù murindalui tu ahapsi iara Iancu Ianush inshi, ama inshi niomù. Trapsi shi arâvdâ multi fumealjea Ianush ama cu tuti aesti Zoea âshi tâxi a ljei câ ma s-poatâ va s-agiutâ miletea tu cari s-amintâ. Tu anlu 1982 Zoe Gica (di cara s-mârtâ cu Mihai Gica ditù hoara

Beidaud) featsi ânregistrâri la Radio Bucureshti cu Paul Grigoriu ama cântitsli nu furâ difuzati ti itia câ nu vru securitatea. Lucrândalui cu ficiuritslji Zoe Gica bitisi liceulu pedagogic "Constantin Brâtescu" shi easti luyursitâ una ditù nai ma bunili dascalitsâ shi educatoari di Cunstantsa. S-mindui câ va s-hibâ multu ghini ma s-adunâ ficiuritslji armânji ditù câsâbâlu Cunstantsa ta s-lji-anveatsâ armâneashti, s-cântâ shi s-gioacâ armâneashti; s-dishteaptâ ditù crehtâ ilichii duchea-rea, sentimentulù shi conshtiintsâ natsionalâ. Ashi s-amintâ tu anlu 1966 pareia di ficiurits "Lilici ditù Maiù".

Aestâ parei, cumândusitâ di Zoe Gica, s-dusi Strasbourg tu meslu Yizmâciunù 1996 sh-dinintea a Consiliuluu ali Europâ cântâ sh-giucâ armâneashti, spectacolù di cari zburâ tutâ mass-media europeanâ. Tu jurnalul "Tribuna" (nr. 33-34) pi prota padzinâ eara unù cadhurù cu pareia "Lilici ditù Maiù" sumù cari eara anyrâpsitù: Fârâ bombi - giucândalui shi cântândalui - ficiuritslji armânji caftâ a

Parlamentuluu Europeanù ndreptulù ta sâ-sh anveatsâ limba di dadâ tu sculiili tsi li frecventeadzâ". Ditù anlu 1996 shi pânâ tu anlu 2003 pareia "Lilici ditù Maiù lo parti la multi spectacoli ama nai ma musheatù, aspuni Zoe Gica, fu atselù ditù Rep. Machidunia, iu zborlu chischinù shi safi armânescu a ficiuritslorù agiumsi tu suflitul a Armânjljorù di Scopia, Crushova shi Bituli. Tu anjlji 2001-2002 iholu ali Zoe Gica fu ascultatù sh-di comunitatea armâneascâ di New York, comunitati tsi u apruche cu harauâ chiro di ma multsâ meshi.

Cântâtoarea shi dhascalitsa Zoe Gica n-aspuni câ singura vreati easti sâ-lji da Dumnidzâ sânatati ta s-poatâ s-anveatsâ sh-tu yinitorù fidânjlji armâni, fidânjlji tsi suntu bârnulù di mâni, yinitorlu a Armânamljei, dealihea ambadori ti spiritualitatea armâneascâ tu tutâ Europa.

Tutâ tinjia a noastâ ti Zoe Gica, ti lucrulu niacumtinatù tsi-lù fatsi ti miletea armâneascâ, ti tsânearea tru banâ a limbâljei shi a iholui armânescu.

TOMA KIURCIEV

Patrulu premiu di tinjii fu amintatu di Toma Kiurci. Pi Diploma di tinjii durusitâ alu Toma Kiurciev s-aspuni: *Fundatsia "Bana Armâneascâ" di Bucureshti-România-15-li di Martsu 2003, duruseashti "Premiulu di tinjii - "Bana Armâneascâ" - 2002 alù Toma Kiurciev ca semnu di pricunushteari ti tuti cilâstâsirlu tsi li featsi ti tsânearea tru banâ a limbâljei shi a adetslorù armâneshtsâ la Armânjlji ditù Vâryarii pritù organizarea a lorù shi pritù publicarea a revistâljei "Armânlu" shi a ma multoru cârtsâ armâneshtsâ. "Quod scripsi scripsi" (Tsi nyrâpsii armâni nyrâpsitu).*

Dati personali:

Toma Kiurciev: S-amintâ - Sofia

Toma Kiurciev

Bulgaria, tu dzua di 21-li di Brumaru 1932. Tsitătseanù vâyarù di etnie Armân-Macedovlah.

Pârintsâlji macedovlahi-armânji di Crushova-Makedonia. Tata - Nicolae Dumitru Chiurkci - Preshedinte a Coloniiljei Române 1932-1948. Mama -Eleonora Toma Dogu-Chiurkci.

Fumealjea a Chiurkiadzlor yini di Moscopolea. Mita Chiurkci easte celnicù a isnâhilorù Chiurkiadz tu Moscopolea. Dupâ ardirea a Metropâljei tu anjlji 1789, deadunù cu vârnâ sutâ di Armânj s-ducù Crushova shi di unâ hoara njicâ adrarâ nai ma mushatlu cãsâbâ tu Machedonia. A lui hilji - Mihali Chiurkci sculâ nai ma marea casâ cu 42 di udadz tu tsentrul a cãsâbâlui. Aestâ casâ - tihî laie, easte arșâ tu anlu 1903 tu revolutsia di Ayiu

Ilie. Dumitru -Mita Chiurkci, nipotlu cu tutâ fumealjea yine Sofia shi sculâ daoâ casi mări tu tsentrul a capitalâljei iu bânâmù shi tora nipotslji shi strânipotslji alù Mita Chiurkci - Moscopoleanlu. (tipusite tu cartea Istoria Coloniei Române la Sofia). Limbi cunoscute: Româna, Aromâna, Franceza, Italiana, Rusa. Studii absolvite: Liceul Român din Sofia, Politehnica Sofia -inginer, specialistu tu decoratsiunea a interiorului. Activitate shi practica ca inginer 20 ani Specialistu tu decoratsiunea a interiorului. Activitate shi practica ca inginer 20 ani 1955-1974 la fabrica de mobilâ shi arhitecturâ a interiorului. Di 1974 - 1994 ca shef expert la directsia "Shtiintse shi progres tehnic" la Ministerlu di industrie shi emburlie (comerts) Sofia. Masterat tu iconomie

shi lector la Tsentrul ti pregătirea a cadrilor ti industrie, comerts shi deservire. Tu anul 1967, dupâ moartea a lui tatâ Nicolae Chiurkci, easte aleptu ca Preshedinte a Consiliului parohial a Bisericâljei Ortodoxâ Română di Sofia.

Tu 1991 deadunù cu Armânlji di Parohia a Bisericâljei disnâu disfatsi Sutsata a Armânjilor UNIREA (fundata 1894) shi aleptu ca Prezidentu.

Lucrâri marcante ti avigljierera a limbâljei armâneasca (aromâna) deadunù cu Nicolae Kiurkci - hiljù:

1. "Dictsionar Arman - Bulgar" - 1994
2. Limba a Armânjlorù - gramatica -1996
3. "Dictsionar Român-Bulgar cu variante în Aromânâ, Francezâ, Italianâ shi Spaniolâ"- 1997
4. "Dictsionar Bulgar - Român cu variante în Aromânâ"- 1997
5. "Ghid de conversatsie

Bulgar - Român" cu Vocabular a zboarâlorù comune în limba curenta Română si Bulgarâ - 1998.

6. "Istoria a Armanjlor shi ligătura cu populu Bulgarù "- 2000 - autori Gh. Barbolov, Toma shi Nicolae Kiurkci

7. "Voshopolea" autor- Nida Boga, transpunire tu Bulgarâ - 2001

8. "Antologhie Armâneascâ" 1 transpunire tu Bulgara -2001

9. "Antologhie Armâneasca" 2 transpunire tu Bulgarâ -2002

10. "Istoria a Coloniiljei Române la Sofia (1900- 1999) "bilingvâ - 2002

Anda-lji si durusi premiul Toma Kiurkci avusit: Vruts Armânji, nu ari omù cari s-nu hibâ hârsitu atumtsea anda-lji si da premiu. Sh-cându aestu omù easti bârbatu armânù sh-easti tricutù di 70 di

Vanghea Mihanji-Steryiu shi Toma Kiurci

ani haraua easti di trei ori ma mari. Sh-mini, ca tuts Armânjlji, mi hîrsescu shi facù tutu tsi s-poati shi cu aestu premiu va mi alavdu tu tutâ Vâryâria. Haristo ditu tutâ inima!

S-bâneadzâ Bana Armâneascâ!

YIORYI PADIOTI

Ti amârtii Yioryi Padioti nu putu ta s-yinâ di Atena la aestâ andamusi a noastâ ta sâ-sh ljea premiulu di tinjii.

Nâs ari scoasâ tru migdani cârșâ ditù bana a Armânjlorù ashî cumù suntu cârșâli "Cântitsi fârshiruteshtâ" cumù shi unâ altâ carti cu cântitsli a Armânjlorù di Aminciu. Tora lucreadzâ la unâ carti cari poartâ numa di "Antologia armâneascâ". Pri ninga aesti Yioryi Padioti avu shi ari shi unâ altâ activitati culturalâ. Elù fu tu tesa di prezidentu a Sutsatâljei a Armânjlorù di Atena multu chiro iara tora easti tu tesa di secretarù a Sutsatâljei a Armânjlorù di Atena. Lipseashti adusù aminti câ Yioryi Padioti lu agiutâ multu Sutir Bletsâ atumtsea anda eara tu protsesù cu statlu gârtse-scu. Ti tuti aesti thâmâsiti lucrî Fundatsia "Bana Armâneascâ" duruseashti Premiulu di Tinjii - "Bana Armâneascâ" - 2002, alu Yioryi Padioti, ca semnu di pricunushteari ti tuti cilâstâsirli tsi li featsi tu câmpulu a poeziiljei, a cânticului shi a folclorului armânescu. Cârșâli tsi li scoasi dusirâ la tsânearea tru banâ a limbâljei armâneascâ shi la avutsârea a ntreagâljei culturâ armâneascâ.

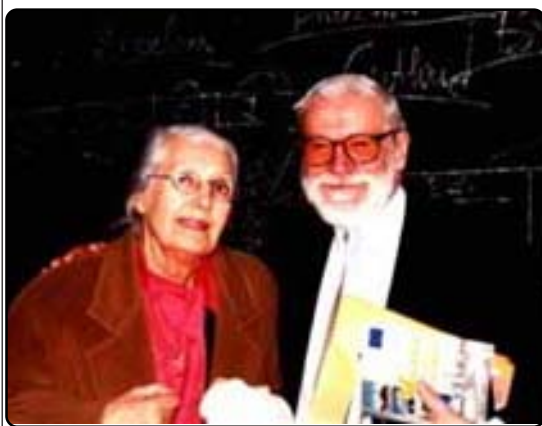
VANGHEA MIHANJI-STERYIU

Pi Diploma di Tinjii durusitâ ali Vanghea Mihanji Steryiu s-aspuni: Fundatsia "Bana Armâneascâ" - Bucureshti - România - 15-li di Martsu 2003 duruseashti "Premiulu di tinjii Bana Armâneascâ 2002" ali Vanghea Mihanji-Steryiu, ca semnu di pricunushteari ti tuti cilâstâsirli tsi li featsi tu câmpulu a literaturâljei armâneascâ cari, pritu cârșâli tsi li scoasi tru migdani pânâ tora, dusi la avutsârea a culturâljei armâneascâ. "Quod Scripsi Scripsi" (Tsi nyrâpsii armâni nyrâpsitù).

V a n g h e a

Mihanji-Steryiu fu pârăstisită di Aurica Piha cari, namisa di altili, aspusi: Marea a noastă poetă di Scopia cari eashti ghini cunuscută di voi, s-amintă tu ună fumealji di Armânji avută, avută tu tsi mutreashti pârădzlji ama avută ma multu spiritual. Eara oamînji tsi fătsea parti ditù pareia a everghetslorù, oamînji tsi dâdea pârădz ti biserits. Vanghea lo ditù 1975 di cilăstăseashti cu cundiljlu, cu spiritlu, cu a ljei boatsi musheată shi easti ti tută Armănamea di Scopia, ditù Machidunii ca ună câmbană. Ma multu ea easti ună Armână gioană. Ea fu prota tsi fundă "Sutsata a Muljerlorù ditù Machidunii" sh-tsi u bângă tu arada a Ligâljei. Fu prota cari adră "Sutsata a Scriitorlorù shi a

Matilda Caragiu-Mariotseranu shi
Max Demeter Peyfuss

Artishtsălorù Armânji ditu Machidunii" shi câ ndreadzi cafi anù musheati Festivali di poezii iu yinù nu mash poets armânji mea shi di alti milets shi ashî u fatsi cunuscută poezia armânească tu lumi.

Scoati revisti ti muljeri shi ficiurits cu poezii multu musheati ti anjlji a ficiuramiljei. Vanghea easti unù focù tsi ardi. Multsă vrură s-u prusvulisească ama nu putură ti furnjia câ ea ari aestă ihtibari. Shtii s-tinjisească lucrili musheati shi scoati aesti lucrî tru migdani.

Tu zborlu a ljei Vanghea aspusi: Prota, a tinjisitlui dl prezidentu ali Fundatsia "Bana Armânească" haristo multu ti cljimarea sh-tinjisearea di adzâ ta s-escu deadunù cu tuts frats shi surori Armânji shi altsă shi cari suntu aoatsi shi vâ dzăcù bună vâ-i dzua shi ghini vâ aflai cu harauă. Dzatsi premii internatsionali amù loatâ ditù tuti limbili ti literatură ma nu potù s-agârshescu sh-ca ună icoană va sâ sta prota premii loatâ di la Fundatsia "Bana Armânească" sh-di la omlu cari ari angătanù sh-cari lucrează ti Armănamea sh-cari suflitlu da sh-lipseashti s-

lu da, dl D. Piceava sh-ti cari vâ pârăcâlescu s-dats ndauă aplauzi ti dorlu a meu. Haristo multu! S-bânats Armăname!

**Premiulu
"OMLU A ANLUI - 2002"
Max Demeter
Peyfuss**

Pi Diploma durusită alù Max Demeter Peyfuss s-aspusi: *Fundatsia "Bana Armânească" di Bucureshti - România, tu 15-li di Martsu 2003, duruseashti "Premiulù "Omlu a Anlui" - 2002 alù Max Demeter Peyfuss, profesorù di istorie sud-est europeană la Universitatea di Viena, ca semnu di pricunushteari ti tuti cilăstăsirli tsi li featsi ti spudhăxirea a istoriiljei a Armânjlorù shi scutearea tru migdani a cârtsălorù "Chestiune armânească" ("Die Aromunische Frage"), "Moscopolea" sh.a. "QUOD SCRIPSI SCRIPSI" (Tsi nyrăpsii armăni nyrăpsitu).*

Di bana shi lucrulu shtiintsificù tsi-lu featsi sh-lu fatsi profesorlu Max Demeter Peyfuss azbură profesorlu Thede Kahl, di la Universitatea di Viena.

**Zborlu alù Dr.
Thede Kahl (Thodi
al Calu)**

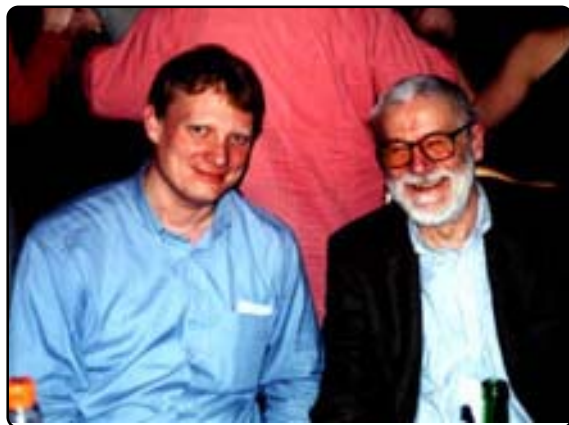
Motto: *Cari zburashti ti Moscopoli zburashti sh-ti dl. Peyfuss - Cari zburashti ti dl. Peyfuss zburashti sh-ti Moscopoli!*

Multsă Muscupuleanji s-featsiră cunuscuts tu istorii ca emburi, pârămăteftsă, everghets, chiragiadz, oamînji di politică shi shtiintsă. Ashi câ nu easti ciudii câ shi Max Demeter Peyfuss ari ună arăditsină tu aestu cāsăbâ. Max - i Dimitri pi armâneashti - fu faptu la anlu 1944 aproapea di

Viena, tu m u s h a t a hoară Maria Enzersdorf, iu bâneadză sh-lucrează sh-adzâ. Paplu a lui lucra ca zograf shi gravor la

văsăljele ali Români. Năs eara ditù avdzăta fumealji Peyfuss, di artishtsă ditù Avstriei. Sh-aestu Peyfuss s-ansură cu ună Tirka. Paplu a ljei, Theodor Demeter Tirka, eara faptu la anlu 1764 tu Moscopoli. Max D. Peyfuss spudăxii istorii, filologhii shi balcanologhii la universitatea di Viena. Ti căftărli tsi li featsi năs lu-ari alăgată Balcanlu tutù. Ca unù dealihea istoric a Balcanlui, năs ânvisă multi limbi ditù aestă reghiuni. Teza a lui di doctorat "Chestiunea armânească", ânyrăpsită la anlu 1971, lo premiulù a Sutsatâljei ti căftări ti Europa di sud-est (Südosteuropa-Gesellschaft) shi fu tipusită ma amănatù, la anlu 1974 cu născânti adăvgări. Putemù s-dzătsemù fărâ alathusù câ Peyfuss âlj featsi cunuscuts Armânjlji tu lumea shtiintsifică europeană. Năs dzătsea câ "pi calea câtă Armânji" acătsă mari vrearî sh-ti miletea Românjilorù, ti politismolu romănù. Sh-aesta s-veadi limpid ditù multili stridutseri tsi li-ari

Prof. Max Demeter Peyfuss deadunu
cu prof. Thede Kahl

faptă ditù literatura modernă romănescă. Ditù anlu 1971 lu-aflămù ca redactor la periodicolu shtiintsific "Österreichische Osthefte" (1971-1980), la "Studia - Austria-Polonia" (1978-1989) shi la "Studien zur Geschichte Südosteuropas" (ditù anlu 1997 până adzâ).

Nu mash Armânjlji furâ thema a profesorului Peyfuss. Nâs ari faptâ studii ti Ghermanjlji, Gretsliji sh-Ucraineanjlji ditù Români, ti minarea natsionalâ sh-conshtiintsâ natsionalâ la Arbineshi. Nu u alâsâ nanâparti literatura sh-maxus poezia românească shi sârbească. Sh-aesti nu suntu tuti themili. Simasii ari s-dzâts daima tsiva nâu shi profesorlu Peyfuss adarâ aestu lucru. Cu tuti câ adusi ahânti nali tu lumea shtiintsificâ, nâs nu u âncljidi poarta ti câftâri tu Balcanù, ama nâ aspuni cãljuri ti themi nali, nâ spuni a nauâ, a tinirlorù ântribãrili, la cari noi lipseashti s-aflâmù apandisi cumù li aflâ nâs. Va vâ spunù ma diparti mash nâscânti di articolili shi cãrtsãli tsi li ânyrãpsi ti Armânji profesorlu Peyfuss shi tsi mini li luyursescu di ma mari simasii: Die Aromunen in der VR Makedonien. Einige Angaben über ihre gegenwärtigen Lage; Österreichische Osthefte 2; Wien 1965; p. 114-117. Rom oder Byzanz? Das Erwachen des aromunischen Nationalbewußtseins; Österreichische Osthefte; 6; Wien; 1970; p. 337-351. Die geistige Einheit des Rumänentums. VIII. Kolloquium der Deutsch-Rumänischen Studienvereinigung, Freiburg, 14.-16. Mai 1971; Österreichische Osthefte 2; Wien 1971. Die Aromunische Frage. Ihre Entwicklung von den Ursprüngen bis zum Frieden von Bukarest (1913) und die Haltung Österreich-Ungarns; Wien 1974. Balkanorthodoxe Kaufleute in Wien. Soziale und nationale Differenzierung im Spiegel der Privilegien für die griechisch-orthodoxe Kirche zur heiligen Dreifaltigkeit; Österreichische Osthefte 3; Wien 1975; p. 258-268. Die Akademie von Moschopolis und ihre Nachwirkungen im Geistesleben Südosteuropas; Köln, Berlin 1976; p. 114-128. Ethnopolitische Fragen des Rumänentums; Österreichische Osthefte; 1 und 3; Wien 1978; p. 141-146 (1), p. 428-434 (3). Gibt es eine aromunische Kunst?; Salzburg 1984; p. 29-41. Die Druckerei von Moschopolis, 1731-1769. Buchdruck und Heiligenverehrung im Erzbistum Achrída; Wien 1996; p. 256. Aromânii în era naționalismelor balcanice; București 1996; p. 132-152. Gedanken

zur Konfliktzone Makedonien; Frankfurt/M. 1998; p. 113-125. Protopiria lui Cavalioti - unù exemplar nicunuscut; Sud-Est 3 (33); Chisinău 1998; p. 42-48. Rumänisch - ‚walachisch‘ - aromunische Stereotype im ehemaligen Jugoslawien; Wien 2002; p. 103-118.

Dheftira parti

Tu dheftira parti a programlui fu unù spectacolù artisticù la cari cântarâ pareili Pilisterlu (di Bucureshti) shi Mushata Armânâ (di Kogalniceanu) cumù shi solistili: Zoe Gica, Aurelia Caranicu, Flori Costea, Ianula Gheorghe shi Mirela Ciobanu (acompaniata la pianu di soatsa a ljei Carmen Bălășoiu). Spectacolu s-bitisi cu Dimandarea Parinteasca.

Fu multa dunjeaua la ARCUB; pistipsescu ca fura ma multu di 300 di oaminj.

Seara, dupa spectacolu, s-featsi una serata armaneasca la restaurantlu Inter-Macedonia (iu nicuchirù easti Armânlu Constantin Rudu) iu cântâ pareia Steaua di vreari deadunù cu Gica Coada.

Luni, 17-li di Martsu, la Facultatea di Isturie di Bucureshti, Max Demeter Peyfuss tsânu conferinta ti legendili sh- miturilji tsi urdinâ ân ligătura cu Moscopole. Furâ aproapea 100 di oaminji. Anamisa di elj: Matilda Caragiu, N.S. Tanasoca, N. Djuvara, N. Saramandu.

SPONSORLJI

a Galâljei „Premiili Omlu a Anlui - 2002“

Dima Grasu:	15.000.000 lei
Lifteri Naum:	10.100.000
Oani Nicolae:	2.000.000
Tomitsã Nastu:	500.000
Ionel Gheorghe:	3.500.000
Iani Stavrositu:	2.000.000
Yioryi Hagivreta:	1.000.000
Zoe Carabash:	1.500.000
Aurica Piha:	1.500.000
Dumitru Piceava:	11.150.000

Cântatoarea Mirela Ciobanu
(alù Cucotù)

Lãi minduiri

*Viniti dit-ântunicoasi locuri,
Lãi minduiri tsi-nji umplu caplu,
Arâspândescu pisti tutù mash-focuri,
Sh-nji-ascuturâ nicurmatù tutù-truplu.*

*Ascultânda vecljili pirmisi
Sh-nâ culinda di-ficiori cântatâ,
Lãi minduiri mi-alasâ fâr-diyisi,
Tu-estâ lumi-arcatâ dipù-tu Datâ.*

Tu somnu-nji

*Tu somnu-nji apitrusitù di yisi,
Pisupra-a suflitlu-nji nvirinatù,
S-azvinturâ nicurmatù pirmisi,
Ditù-chirolu di-anda io-fuiù amintatù.*

*Pritù ayri nãi sh-nilucrati câmpuri,
Geanlu nji-alagâ pritùpustulù locù,
Namisa di prici cu-verdzâ trupuri,
Sh-ardi cu piri di-lãcrânji sh-di focù.*

*Alargu di vãsilia tâljeatâ,
Sufliitlu-nji âmplinù di-nfricushari,
Zãgãdinda-aljiurea fârâ di-njeatâ,
Sh-ashteaptâ vatra ti-ntrupushari.*

Dumitru PICEAVA

Max Demeter Peyfuss Mituri si legende despre Moscopole.

Observatii critice asupra istoriografiei române, grecesti si albaneze.

1) Prima dată am vizitat Moscopole în 1970, si pe urmă am fost acolo în 1985, 1987, 1990, si în sfîrsit în 1994. Dar cunosc locul si asezarea orasului din povestile pe care le-am auzit în copilărie de la tatăl meu. Bunicul bunicii mele – **THEODOR DEMETER TIRKA** – s-a născut la Moscopole cu aproape două sute si patruzeci de ani în urmă, în 1764.¹

2) Introducere

Moscopole a fost si este un loc cu oarecare renume. Asa se explică că în mod natural a atras în jurul lui fel si fel de mituri si legende, atît de răspândite în istoria balcanilor, unde romantismul formează întotdeauna corolarul tradițiilor nationale si revolutionare. Pe lîngă faimoasa “Biblioteca de la Moscopole”, care a fost demascată ca o legendă pură încă de lingvistul german GUSTAV WEIGAND si pe urmă de istoricul grec GEORGOS LAI OS, istoria renumitei tipografii de la Moscopole este un alt exemplu pentru această proliferare de legende si mituri. Renumele ei constă în faptul că a produs o întregă serie foarte interesantă de acolutii si vietii ale sfintilor (Vitae Sanctorum), în special a sfintilor slavi ca Kliment Ohridski, Naum si Jovan Vladimir.²

Dar mult mai mare este numărul legendelor care circulă pînă astăzi în istoriografia despre Moscopole, indiferent de nationalitatea autorilor sau de locul publicării.

Istoria satului de astăzi, Voskopoja în albaneză, a fost studiată de autori români, greci si albanezi, dar – în principiu – de autori care n-au fost istorici profesionali.

Numai ca exemplu mă refer la două comunicări făcute în Grecia în 1995 de un aromân si de un albanez, pe care îi cunosc si personal, dar numele lor nu au importanță aici.

Unul dintre ei a insistat asupra fondării orasului de către aromâni în secolul al 15-lea. Nu pot decît să mă îndoiesc profund de această dată. Singurul izvor care vorbește despre o asa zisă

întemeiere a orasului este codexul Mănăstirii Sf. Ioan Botezătorul (Prodomos), acolo fiind vorba însă de secolul al 14-lea. Dar si această dată este mai mult decît dubioasă. Sau credeti cu adevărat că aromânii – si în perioada aceea cei mai multi au fost păstori – au fost în stare să pună temelia unui oras în jurul anului 1350?

Pe urmă, numărul locuitorilor orasului în secolul al 18-lea a fost estimat la 40.000. Revenim la această chestiune.

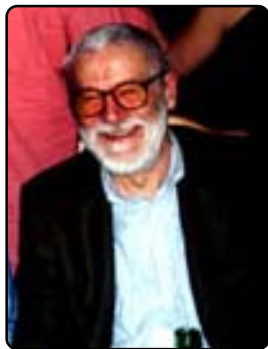
Cu alt prilej se spunea că întemeierea orasului ar fi avut loc în timpul ocupatiei otomane“ în secolul al 16-lea sau al 17-lea. Desigur, nu pot fi de acord cu termenul complet ahistoric de “ocupatie“ otomană pentru o perioada de jumătate de mileniu!

Locuitorii au fost estimati de data aceasta la numărul de 50.000 în jurul anului 1720, si a fost vorba de “privilegii imperiale“ emise de împăratul vienez, dar asemenea documente nu sunt cunoscute pînă astăzi specialistilor.

Istoria satului Voskopoja de astăzi este de oarecare interes pentru istoricii greci ca si pentru publicul grec în general. Dar nu numai pentru greci. De asemenea, istoricii din România s-au interesat de aceste probleme, citez în paranteză VALERIU PAPAĞI, ca si autori din Albania ca, de pildă, istoricul de artă STILIAN ADHAMI sau dascălul DHORI FALO.

Evident, toate părțile interesate au avantajele ca si defectele lor:

Grecii au acces la cele mai vechi traditii scrise despre Moscopole, dar în general nu sunt dispusi a accepta toate implicatiile faptului că Moscopole a fost în esență un oras aromânesc. Destul de obiective sunt lucrările mitropolitului IOAKEIM MARTINIANOS³ care a publicat codexul mănăstirii Sf. Ioan Prodom înainte de distrugerea sau disparitia acestuia în perioada între cele două războaie mondiale si a distilat din acest izvor o monografie substantială publicată la Salonic în 1957. Cu precautie pot fi folosite de asemenea publicatiile unui cleric de pe Sfântul Munte, EVLOGIOS KOURILAS LAVRIOTIS⁴, albanez de origine, pentru bogăția materialului prezentat.

Cărțile unor autori ca SKENDERIS⁵, MICHALOPOULOS⁶ si GEORGIADIS⁷ sau GATSOPOULOS⁸ sunt de un oarecare interes pentru istoria contemporană, dar totusi de valoare redusă, nefiind scrise cu metodică profesională a istoricilor.

Românii pe de altă parte au tendinta de a supraestima etnicitatea aromână a orasului fără consideratie pentru faptul că modul de expresie al acestei culturi aromâne a fost în exclu-sivitate limba greacă. Cu exceptia perioadei de tabuizare a problemei aromâne de la Ana Pauker pînă la revolutie, s-a produs mult zgomot în jurul aromânilor, si s-au scris multe si serioase lucrări de lingvistică, dar foarte putine de istorie si cu atît mai putine despre Moscopole. Nici lucrarea excelentă a lui VALERIU PAPAĞI din 1935, “*Aromânii moscopoleni si comertul venetian în secolele al XVII-lea si al XVIII-lea*“ (Bucuresti 1935) cu o prefată a lui IORGA nu este de fapt o monografie a orasului Moscopole si nu contine decît zece pagini despre asezarea geografică, numele si populatia Moscopolei⁹. Această lipsă a istoriografiei românești are cauze multiple. Pe de o parte, istoricii români nu au la îndemână izvoarele pentru istoria Moscopolei, iar pe de altă parte se dovedeste că este mult mai usor de-a promova legende nationaliste prin articole mici si nedocumentate decît să oferi cititorului o monografie serioasă bazată pe surse¹⁰.

Si prietenii nostri albanezi sunt foarte interesati în istoria localității albaneze Voskopoja care secole de a rîndul avea relatii foarte strînse cu împrejurimile locuite partial de albanezi (spun partial pentru că satul Shipska, Ipischia în izvoarele grecesti, pînă astăzi este locuit exclusiv de aromâni). Desigur, colegii albanezi sunt foarte bine informati asupra rămăsitelor de azi din faimoasa istorie a Moscopolei (mă refer la sursele materiale), dar în general nu au acces la literatura publicată în altă parte, în Grecia, România sau aiurea. Istoricul de artă STILIAN ADHAMI, al cărui nume ne aminteste de o renumită familie moscopolitană din secolele al XVIII-lea si al XIX-lea (autorul lexiconului tetraglos din 1802, DANIL MIHALI HAGI ADHAMI, i-a apartinut) a publicat în două editii – 1989 si 1998 – o monografie despre Moscopole si monumentele sale¹¹.

(Continuati tu numirul yinitoru)

Di zborù cu Teia Sponti, ctitorù a bâsearicâljei Stâ-Mâria ditù hoara Hagilarea.

Rep- Nu easti lucru lishorù ta s-adari unâ bâsearicâ, di iu aestâ mirachi, câ lipseashti s-ai shi mirachi nu mash pârâdz ta s-adari unâ bâsearicâ?

T.S.- Tu anlu 1940 la cutrimburearea mari di locù, bâsearica veaclji di Hagilarea câdzu shi di atumtsea taha tutù s-aduna pârâdz s-adarâ altâ bâsearicâ shi tutù nu agiundzea pârâdzlji shi ashi vini arada câ Dumidzâ mi pitricu mini ta s-adar aestâ bâsearicâ ti Armânjlji di Hagilarea.

Io mi feciù Hagilarea shi atumtsea anda mi feciù nu avea bâsearicâ ân hoarâ. Bânai 20 anj Hagilarea, deapoaia vinjù la sculii Bucureshti ama minduirea u aveamù tutù aclo. Câtî ori nidzeamù la vâra aradâ, numtâ, pâtiigiuni i angrupari,

dunjeua nu avea unâ bâsearicâ ân hoarâ iu s-li adarâ tuti aesti arâdz. Tu minti aveamù aestu lucru, Dumidzâ ânji deadi shi aestâ minti ama shi pârâdz shi ashi apufâsîi s-adarù bâsearica, nu ti mini, ama ti hoara tutâ, ti armânami, ta s-adunâ Armânjlji din hoarâ, câ s-avea arâspânditâ.

Rep - Eshtsâ unù omù acâtsatù cu emburlâchi tu ma multi dumeni ama nu tsâ agârshishi hoara shi vrushi s-adari unù lucru tsi s-armânâ ti daima. Bâsearica fu ayisitâ tu dzua di 29-li di Yizmâciunù, anlu 2002, cându s-adunarâ Armânji tsi s-featsirâ Hagilarea ama shi di iutsido. Cumù âlji duchishi oaminjlji?

T.S.- S-avea adunatâ armânami di iutsido shi haraua a mea fu multu ma mari câ-lji videamù tuts hârioshi. A, câ, haraua a mea fu niheamâ tu aumbrâ câ bashi tu atsea dzuâ muri unù lalâ di a meu tsi trâdzea di ma multu chiro. Vahi ashi vru Dumidzâ ta s-nu moarâ pânâ nu fu ayisitâ bâsearica shi sh-deadi sufliutlu bash tu atsea dzuâ, ta sâ-lji si facâ tuti arâdzli tu bâsearica din hoarâ.

Io u voi multu hoara, câ aclo criscui shi armasî tu inima a mea, am multâ soii aclo.

Rep - Fu un lucru tsi vrushi s-lu adari ti hoara a ta iu ti amintashi. Tsi adutseri aminti ai ditù anjlj a ficiuramiljei di hoara iu criscushi?

T.S.- Nji - a ducù aminti cu mari harauâ di anjlji a ficiuramiljei. Eara altu chiro, noi fumù anvitsats cama cu zorea di njits nu ca tinirli di adzâ tsi li au tuti andreapti. Noi lji-agiutamù pârintsâlji la tutiputâ, la oi, la tuti huzmetslji shi fumù bâgats pi lucru di njits. Tu idyulù chiro fumù criscuts cu tinjii ti atselji ma tricuts, cu fricâ, nu adramù itsi vreamù noi. Ca ficiurits earamù vahi shi cârtilivoshi vâra oarâ ama aveamù multâ tinjii andicra di pâpânji, di fratslji ma mări, di lâlânji, eara altu chiro. Lipseashti s-lâ pirmitusimù a tinirlorù di adzâ cumù criscumù noi cu arâdzli a noasti, câ criscumù sânatoshi tu minduiri shi ashi putumù di anichisimù tu banâ, noi Armânjlji.

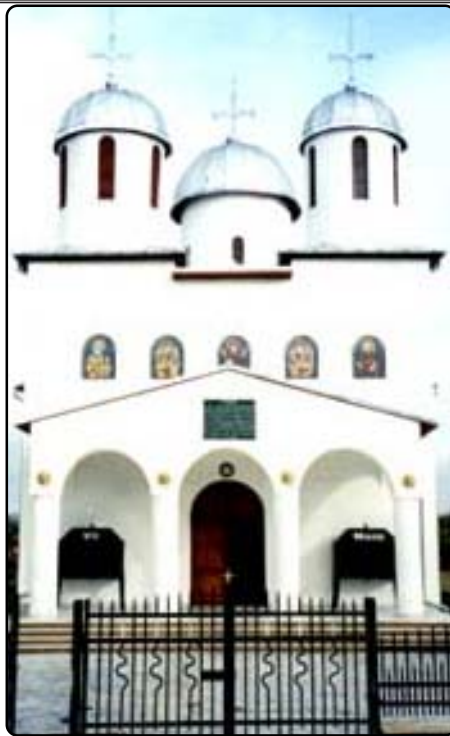
Rep- Cându fudzishi din hoarâ?

T.S.- Dupu tsi bitisii liceulu

Babadag, vinjù Bucureshti ta s-dau la ASE-sectsia economie agrarâ. A noshtsâ vinirâ shi elji ta s-himù deadunù shi ancupârârâ casâ Bucureshti. Lucrai prota ca director la IAS Mogoshoaia shi cându s-featsi privatizarea, agiumshiu nicuchirù. Tora u ampârtsâi tu ma multi fermi cu ma multi profili shi lucredzù cu oaminjlji a melji. Potù sâ spunù câ s-dutsi ghini lucrulu. Shi a câ fudzii din hoarâ caftu ta sâ-nji prâxescu fumealjia tu spiritlu armânescu. Ficiorlji a mei, am unâ featâ shi unù ficiorù, u acâtsarâ maia tsi muri la 94 di anj, Dumljiartu, elji zburâ armâneashti cu maia. Io shedù cu pârintsâlji a mei shi sigura câ ficiorlji zburâscu cu pâpânjlji armâneashti shi pisti tutù iu nidzemù la arâdzli arâmneshtsâ âlji lomù cu noi shi lâ au hari cântitsili, giocurli armâneshtsâ. Âlji voiù multu Armânjlji, mi hârsescu multu anda s-adunâ armanamea, li voi multu adetsli, arâdzli, sârbâtorli. Mi hârsescu câ s-adarâ shi aua Bucureshti adunâri armâneshtsâ. Sutsata Culturalâ Armâneascâ ari activitati, easti ghini s-nâ tsânemù, s-himù aproapea. Ghini easti s-adarâ câtù ma multî adunâri, spectacoli la cari s-yinâ câtù ma multsâ tiniri câ elji lipseashti s-ducâ adetsli ma largu. Câ easti amârtii ta s-hearâ aestâ musheatâ traditsii. Minduescu câ traditsia a noastrâ easti nu mash musheatâ ma shi sânatâoasâ, cu printsipii morali multu buni.

Rep-Tsi mindueshtsâ tini câ lipseashti s-adarâ Armânjlji ta s-dishteaptâ. Avemù noi Armânjlji unù yinitorù?

T.S. -Avemù, sigura câ avemù. Nu lipseashti s-nâ aspâremù, s-avemù umutea câ va s-hibâ ghini. Prota lipseashti

informarea câtù cama bunâ a Armânjlrorù, a tinjirlorù di adzâ cari nu para shtiu cumù eara ma ninti Armânjlji. Lipseashti sâ-lji ânvisâmù tinirli tsi easti fumealjea armâneascâ shi isnafea armâneascâ. A Armânjlrorù s-nu lâ hibâ arshini, câ multsâ di tiniri s-ascundu. Io pisti tutù iu negù, shi tora cându hiu mari, prota lâ dzâcù a atsilorù tsi vorù s-adarâ afaceri cu io s-nu lâ hibâ fricâ ca io escu Machidonù, Armânù shi escu serios, ânji tsânù zborlu. Shi voiù s-himù câtù ma units. Am io unâ moabeti: a câ himù putsânji, s-himù pisti tutù, s-duceascâ câ existâm.

Rep - Tu soni mini tsâ dzâcù hiratimati câ bitisitù ghini pârâpserli ti clublu Steua, tsi easti dimi tut tu mâna a Armânjlrorù. S-tsâ da Dumidzâ sânatati, vreari shi s-pots s-adari nica multi lucrî ti taifa a ta shi ti armânami!

T.S. Multâ sânatati la dzâc la tutâ armânamea, s-hibâ cu multâ tinjie!

Aurica PIHA

Steaua Bucureshti

Njercuri, 15-li di Sumedru, pareia di fotbal Steaua Bucureshti, a curi patronù easti Armânlu Gigi Becali iara Teia Sponti easti actsonarù, amintâ mecilu returù cu pareia inglizeascâ Southamton, cu scorlu di 1-0 shi tricù tu doilu turù a cupâljei UEFA. Lâ urâmù ambârea-tsâ sh-tu meciurli ditù yinitorù.

DZUA NATSIONALĂ A ARMÂNJORU

Dumânică, 25-li di Maiù, Sutsata Culturală Armânească di Bucureshti andreapsi yiurtisearea a Dzuâljei Natsională a Armânjlorù la restaurantulù “Casa Albă”, mardzinea di cãsâbă, tu Pâdurea Baneasa.

Ti importanta a alishte dzuâ zburârâ Dumitru Piceava, prezidentul a “Sutsatâljei Culturală Armânească” shi prof. Ion Cardula, prezidentulù a Sutsatâljei “Comunitatea a Armânjlorù”.

Programlu s-dusi nâinti cu unù spectacolù di muzică armânească cu pareili “Boatsea a Pindului”, “Pilisterlu” shi “Shopatlu”, cu solishtsâlji, Maria Andon, Zoe Carabash, Vasile Topa, Nicu Bracea, Yeanula Yioryi, Aurelia Caranicu, Nicu Grameni shi Gicu Coadă.

Actorlu Eusebiu Shtefănescu prezentă momentu di hazi. Eara vinitis oaspits di Constanta reprezentantsâ di la “Giunamea Armânească”. Standul cu cârtsă, caseti shi CD-uri cu muzică armânească avu mari succsesù.

Zborlu alu Dumitru Piceava

Ma nâinti ta s-vâ spunù ndoauâ zboarâ ligati di aestu mari evenimentu ditù istoria a Armânjlorù voiù ca, tu numa a mea cumù sh-tu numa a ntreagâljei parei a Consiliului di cumânduseari a Sutsatâljei Culturală Armânească, s-vâ efhăristusescu ti buneatsa shi mirachea tsi li avutù voi tuts ta s-yinits aoatsi, la aestu musheatù restaurantu - Casa Albă -, iu nicuchirù easti Armânlu Nicu Caramihai, shi s-hits ningâ noi tu aestâ dzuâ ahoryea di mari sârbâtoari a miletiljei a noastâ armânească.

Dzua Natsională ali unâ mileti, ali unâ natsiuni, va dzâcâ, nu easti altutsiva

dicâtu yiurtisirea a unui mari evenimentu, ali unâ mari faptâ dit istoria a atsiljei mileti.

Dzua Natsională a popului armâneascu easti dzua di 9-li di Maiù, dupâ vecljiulù calindar icâ 22-li, di Maiù, dupâ nâulu calindarù. Tu aestâ dzuâ miletea armânească tinjiseashti sh-yiurtiseashti marli evenimentu dit istoria a ljei tsi fu tu dzua di 9-li di Maiù 1905.

Atumtsea Sultanlu Abdul Hamid doilu deadi unù Irade pritù cari s-pricunushtea câ Armânjlji suntu unâ mileti ahoryea shi lâ si dâdea tuti ndrepturli tsivili, cari li avea shi alanti milets nimusulmani ditù tutâ Amirâriljea Nturtsească.

Nica ditù ahurhitâ Armânjlji deadirâ unâ mari importantsâ a alushtui Irade sh-ti atsea, tu alantu anu, 1906, reprezentantsâlji a comunitâtslorù armâneshtsâ loarâ apofasea ca: *“Ti adutsearea aminti shi ca semnu di pricunushteari sh-di besâ tsi miletea armânească li pâstreadzâ ti Sultanlu (Abdul Hamid II), va s-yiurtisească cafî anu dzua di 9-li di Maiù”*.

Lipseashti sâ si shtii câ pricunushtea a Armânjlorù ca mileti ahoryea di câtrâ Amirâriljea Nturtsească ditù anlu 1905 nu fu faptâ pi virisii mea pi thimelju ali unâ mari curbanu faptâ di câtrâ tutâ Armânamea.

Sh-va s-adutsemu aminti aoatsi alumta sh-curbanea facti di Pitu Guli, atselu cari fu caplu a Armânjlorù tsi s-mutarâ contra a Turtsâlorù tu anlu 1903 sh-cari agiunsirâ di adrarâ ti 10 dzâli Ripublica di Crushuva.

Elji avea tu mindueari ta s-thimiljiusească unu stat (Machidunia) **“ndreptu pi printsipii multinatsionali shi tsi saibâ ca thimelju ndrepturi isa ti tuti miletsli”**. Aesti ahoryea idei nu puturâ ta s-hibâ bâgati tu practichii ti furnjia câ tu atsea alumtâ Pitu Guli chiru, deadunu cu ntreaga a lui parei di vârâ 400 di alumtâtori armânji.

Dupâ aestâ alumtâ ama Turtsâlji duchirâ câ featsirâ unâ alatusi cu Armânjlji, atselji tsi eara luyursits ca unu populu tsi multu u tinjisea amirâriljea nturtsească, shi ahurhirâ ta s-lâ da niscânti ndrepturi pritu cari shi pricunushtea a loru ca mileti ahoryea, pritu Iradelu ditù anlu 1905.

Lipseashti s-aspunemu câ ti amintarea a alushtui Irade, pi ningâ curbanjlji facti di Armânji, featsirâ gairets diplomatitsi sh-niscânti stati ivrupeani ditù cari adutsemu aminti: România, Ghirmânia, Italia, Austro-Ungaria, Rusia sh.a.

Cu tuti aesti agiutoari ivrupaeni, pricunushtea a natsionalitatiljei armânească pritù Iradelu dit 9-li Maiu 1905 dusi tu Gârtsii, cumù sh-la Patriarhia di Fanar la unâ apandisi znjisearicâ, vâtâmâtoari, turbatâ meti.

Cu aestâ apuhii criscu multu actsiunea a cetilorù gârtseshtsâ di andartsâ, a curi lâ câdzurâ curbanu preftsâ, dhascalji, ama shi populatsii armânească imirâ di aradha tu unu numir di vârâ 400 di inshi.

S-nu agârshimù câ ti apârarea a horlorù armâneshtsâ di andartsâ mutarâ caplu ma multi parei di Armânji cumândusiti di Yioryi Mucitani, Cola Nicea, Mihali Handuri, Teguiani sh.a.

Tu atselù chiro vitsinjlji a Machiduniiljei, Gretsli, Arbineshlji, Sârghilj shi Vâryarlji nu aprucea ideia ali unâ autonomii a Machiduniiljei, cu ahâtù ma psânù independentsa a ljei.

Elji nu avea tu mindueari altutsiva dicât âmpârtsârea a Machiduniiljei shi aestu lucru lâ fu axitù pân tu soni tu anlu 1913, dupâ pulematli balcanitsi, pritù tratatlu di irini di Bucureshti.

Atumtsea, Machidunia fu âmpârtsâtâ tu patru pârtsâ a statilor vitsini sh-tuti ndrepturli tsi li avea amintatâ Armânjlji tu anlu 1905 furâ chiruti.

Maca anlu 1905 fu ti Armânji unù anù di mari ghineatsâ sh-di mari importantsâ ti pricunushtea a loru ca mileti ahoryea sh-ti amintarea a ndrepturor a loru, anlu 1913 easti luyursitù anlu cari adusi nai ma marea taxirati a Armânamiljei.

Iavea ti tsi ari ashi di mari importantsâ ti Armânji dzua di 9-li di Maiu 1905, dzua cându elji furâ pricunuscuts ca mileti ahoryea. Ndrepturli tsi li amintarâ Armânjlji atumtsea furâ di mari importantsâ ti elji a câ eali tsânurâ un chiro di mash 8 anji.

Aesti ndrepturi, amintati tu anlu 1905

shi chiruti tu anlu 1913, nu puturâ ta s-hibâ xanaamintati nitsi adzâ dupâ aproapea unâ sutâ di anji.

Ti aestâ furnjii Dzua di 9-li Maiu, luyursitâ nai ma mari dzuâ a miletiljei armâneascâ, fu tinjisitâ sh-yiurtisitâ di comunitâtsli armâneshtsâ ditu atselu chiro sh-easti tinjisitâ sh-yiurtisitâ sh-tora di aproapea tuti comunitâtsli armâneshtsâ dit chiro lu a nostu. Prota oarâ yiurtisearea a Dzuâljei Natsionalâ a Armânjluru s-featsi, nioficialu, tu murmintsâlji armâneshtsâ di Bituli tu 21-li di Maiu anlu 1989 di câtrâ sutsatili "Fratslji Manaki" di Bituli shi Sutsata Pitu Guli di Scopia.

Uficial, yiurtisearea la data di 23-li di Maiu a Dzuâljei Natsionalâ a Armânjluru ahurhi sâ s-facâ dit anlu 1991, di cându elji, Armânjlji dit Rep. Machidunia, furâ pricunuscuts ca etnii ahoryea prit naua Constitutsii a alushtui cratu. Dupâ Armânjlji dit Machidunii Dzua Natsionalâ a Armânjluru ahurhi ta s-hibâ tinjisitâ sh-yiurtisitâ sh-di comunitâtsli armâneshtsâ dit alti craturi iara ditu anlu 1999 fu tinjisitâ sh-yiurtisitâ, nioficialu, sh-di comunitâtsli armâneshtsâ di România.

Sutsata Culturalâ Armâneascâ yiurtiseashti adzâ Dzua Natsionalâ a Armânjluru ti patra oarâ shi avem nâdia câ di aoa shi-nclo, cafi anu va nâ adunâmù ta s-tinjisimù shi s-yiurtisimù dzua a noastâ sâmtâ, Dzua Natsionalâ a Armânjluru.

Haristo multu câ mi-ascultatù sh-Dzua Natsionalâ a Armânjluru cu sânatati, cu harauâ sh-cu ambârea-tsâ!

Dumnidzâ s-u vluseascâ Armâneamea!

Dzua natsionalâ yiurtisitâ di Armânjlji di Constanta

Armânjlji di Constanta u yiurtisirâ tu dzua di 23-li di Maiu Dzua Natsionalâ cu unù Simpozionù shi unù spectacolù andreapti di inimartsâlji tiniri di la Giunamea Armâneascâ. Simpozionlu s-tsânu nâinti di prândzu la Muzeulu di Artâ popularâ iu easti directoari d-na Maria Magiru. Prezentarâ comunicâri multu interesanti t i n i r l j i a n v i t s a t s a r m â n j M a r i a n a B a r a , A l e x G i c a , s c r i i t o r l u s h - e s e i s t u l G e o r g e V r a n a , p r e f t u l a r m â n u B o g d a n P a p a c o s t e a s h i a l t s â . A t u t l o r u l â d e a d i d i p l o m i d i p a r t i c i p a r i C o n f . u n i v .

dr. Constantin Grasu - Director a Colegiului Universitar de Institutiori shi Biroticâ - Universitatea Ovidius Constanta. Eara vinitù shi consulu ali Gârtsii shi oaspits di la Sutsata Culturalâ Armâneascâ di Bucureshti, cu prezidentul Dumitru Piceava. Dupu simpozion fu promovată unâ nauâ carti di Victor Ceara shi s-featsi vizita tu muzeu tu sâljiurli cu exponati armâneshtsâ. Seara cama di 600 di Armânj vinirâ s-veadâ spectacolu di cântitsi, poezii shi coruri armâneshtsâ tsi s-tsânu la Sala a Sindicatilorù, cu solishtilji Aurelia Caranicu, Hrista Lupci shi Gică Coadă - sh-ansamblurli Iholu, Pilisterlu, sh-Musheata Armânâ.

Spusirâ poezii Clarissa Cavachi, Aura Pasha, Victor Ceara shi ficiuritslji di la cursurli facultativi pi limba armâneascâ. Spectacolu fu prezentat di Eleonora Iorgoveanu. Dupu spectacol gimbu-sha s-dusi ninti la restaurantul Select iu cântarâ Hrista Lupci shi pareia Iholu.

Shi Armânjlji di Sarighiol u yiurtisirâ la elj ân hoara Dzua Natsionalâ.

Crushuva - 2003

IDISEA (MESAJLU)

a Guvernului ali României pitricutù a Armânjluru ditù Republica Machidunia cu apuhia a Dzuâljei a loru Natsionalâ.

Hilji ali Crushuva, atsea tsi dutsi ninti adetsli culturali ali Moscopoli, furâ nu mash alumtâtori livendzâ ti libertati ama shi oaminji politits shi di culturâ cu anami.

Multsâ di elji sh-adrarâ studiili la liceul român di Bitola, cari agiutâ la ncljigarea a conshtiintsâljei a loru natsionalâ, studii tsi-shi li dusirâ ninti deapoaia cu succses tu universitâtsli ditù România. Nicolae Batzaria, autorul a niagârshitolorù "Pârâvulii", atselù ma avdzâtù shi ma vrutù scriitorù a Armânjluru, agiumsi cunoscut România ca Mosh Nae, vrutù di ficiurits ca un dealithea papù ti "Pirmithili a lui di malmâ" shi ti giumbushlâchili alù Haplea.

Pictorlu Nicola Martinovski shi-featsi shi elù studiile Bucureshti shi agiumsi decanlu a picturâljei machiduneanâ, reprezentândalu cu succses vâsilia la Bienalili di Venetsia.

Ashi cumù shtits, România shi vâsilia a voastâ avurâ nai ma buni ligâturi nica di la spuneara tu anlu 1991 a independentsâljei, cari asiuripseashti dizvultarea simfunâ a tutlorù culturlorù ditù aestu statù. Ânchisimù aproapea tu idyiu chiro pi calea a democratsiljei tinjisimù idyili valori shi avem aproapea tutù atseali problemi, prota atseali ligati di alâxeara a minduitâljei shi deapoaia anaghea ti crishtearea a borgiljei a sutsiitatiljei tsivilâ.

Armânjlji di iutsido furâ unù factorù di prodù (progres). Tora easti ananghi vahi ma multu ca vârnâoarâ sâ-shi ufiliseascâ hârlu di bunji nicuchiri ti dizvultarea icunomicâ a vâsiliilorù iu bâneadzâ ta s-adarâ tu Balcanji clasa di mesi, a curi thimeljù furâ shi tu etili tsi tricurâ. Himù cândâsits câ prezentsa a Armânjluru ca vector icunomic shi cultural va s-agiutâ shi tu yinitorù la ânvtushearea a ligâturlorù di bunâ vitsinatâ tu Balcanji. Cata cumù shi-tu anjlji di ma nâpoi, statlu român va s-andrupascâ cu tutâ vrearea gairtsli a voasti ti tsânearea shi dizvultarea a aveariljei culturalâ, ti adrarea a unâljei elitâ misticatâ tu aestu lucru, prit darea di bursi di studii ti tinirilji armânji. Tutnâoarâ va s-dutsemù ninti cilâstâsirlu pi ninga alanti stati balcanitsi soatsi ti tsânearea tu banâ shi dizvultarea a yishteriljei culturalâ a Armânjluru.

ARCU PISTI CHIRO

Cafi unù insu pritù a curi vini curâ sândzâ machidunescu, la avdzârea a zborlui Machidunia, treamburâ ca unâ coardâ teasâ la maximumù.

Machidunia easti legendâ, dureari shi ân virnari, arâzgâ, ama shi unâ mulțsâmi di thimisiri, nai ma multi tradzitsi.

Andamusea a noastă – ti a doaua oară – cu Machidunia fu unâ mari harauâ.

Cunuscuta

parei folcloricâ “Mushata Armânâ” fu câlisitâ tu Machidunii la Festivalu Internatsional di Folclorù “Mulovishti – 2003, tu chirolu 9-10-li di Agustu. Cu mari curbani tinjisimù aestu actu cultural. Shidzumù Bituli, unù musheatù cãsâbâ, iu s-aflâ unâ thâmâsitâ tsitati romanâ, Heraclea, cu niscânti mozaicuri multu musheati. Tutù aoa s-aflâ Liceulu armânù, Bisearica Constantin shi Elena cumù shi murmintulù armânescu iu suntu ngrupats Armânji di mari giunami ca cumù furâ: C. Belimace, Apostol Mărgărit, Manakia etc. cumù shi paplu a bunlui a nostu oaspi, Corneliu Dida, Mihai Ianachi Dida - amintatù Magarova tu anlu 1828 shi vâtâmatù tu anlu 1906 -, pi a curi cheatrâ eara unù emotsionantu epitafù:

*Nâ lacrimâ di jali,
Virsatâ la cimitirù,
Câ vâtâmatù ân cali
Trâ noi câdzutù martirù.*

Aestu epitafù nâ spuni di tuti tragediili shi durerli a Armânjlorù. La bșearica armâneascâ di aoa, George Dima, solistu, ama tu idyilulù chiro shi preftu, tsânù unâ emotsionantâ slujbâ pi armâneashti (deadunù cu proftu preftu armânù, Sashu Yerândâ), dishtiptâ tu suflitli a noasti sentimente di anâltsari, di ahândoasâ pirifanji. Deapoia seara, tu 9-li di Augustu, fu disheljdearea a Festivalu (multu ghini andreptu shi organizatù) la

Armâni di Kogălniceanu tu sucachi di Mulovishti

(pritù Musheata Armânâ) shi ditù Machidunii. Deadunù cu noi furâ cunuscutsli cântători armânji Zoe Gica shi Yioryi Caraolan cari mâyipsirâ publiclu cu cântitsli a lorù deadunù cu Purichea Zaharica, gâidâgiulu Ferdu, George Dima shi Sorin Dincă.

Alantâ dzuâ, pareia Musheata Armânâ cântâ shi giucâ la Mânâstirea Ayea Ana shi iu s-hârsirâ di unù mari suctsesù. Aoatsi ama s-tihisi unù lucru ahoryea: unâ parei di cântători armânji ditù Gârtsii, cari, di cara cântarâ unù cânticù armânescu ahurhirâ ta s-cântâ unlu gârtsescu sh-deapoia, di cara-lù bitisirâ, ahurhirâ unù altu cânticù, tutù gârtsescu. Atumtsea, unlu di organizatori (unù Armânù cu sândzâ di dealihelul bârbatù) smulsi microfonlu ditù mâna a cântătorului ti furnjia câ tu locù s-cântâ machiduneashti (armâneashti) cânta gârtseashti, lucru tsi featsi s-hibâ cârtits mulțsâ di partitsipantsâ la spectacolù. Ama aestu lucru nitinjisitù fu tricutù cu videarea ayonjea shi tutù spectacolu tricù cu ghini.

Ti niscântsâ di noi ama, partea nai ma emotsionantâ fu turnarea cântâ casâ pritù Gârtsii, ma ghini dzâsù pritù Machidunia gârtseascâ. Emotsii mări nâ apitrusirâ, ca unù arcu pisti chiro – noi, nipotsli a atsilorù tsi fudzirâ di aoatsi cu dzâts di anji ma nâinti, nâ turnâmù la zârtsinâ. Protlu cãsâbâ fu Florina: musheatù, curatù iara tu nanstânga a lui s-aflâ

cunuscutulù munti Kaimaciulac di cari s-leagâ ahâti timisiri shi yisi. Deapoia nâ dusimù cântâ horli a pâpânjlorù a noshtsâ: Cândrova shi Gramaticova. Nâ dâ nâ s i m ù Gramaticova. Tu aestâ hoarâ di munti s-amintâ gâidâgiulu a nostu Ferdu. Cându fudzirâ pârintsâlji a lui elù avea trei anji shi iavea-lù

turnânda-si tora la zârtsinji dupâ 70 di anji. Aoatsi, aestu omù, bânâ nai ma mări emotsii. Ditù nai ma marli shicâgi agiumsini nai ma tâcutlu di cara-shi vidzu casa pârinteascâ shi s-andâmusi cu lâlânjli shi teta shi cusurinlu a lui. Cându-shi vidzu teta âlji si pâru câ u vidzu mama a lui shi

aestu lucru lu surpâ. Nu mata putea sâ zburascâ. Aoatsi nâ aflâmù aproapea tuts soia. Nicolae Butcaru sh-aflâ soia, io mi andâmusii cu soia di partea a mamâljei a mea iu s-afla shi unù aushù di 94 anji cari ahâtu chiro cântù shidzui ningâ nâs plâmsi niacumtinatù; Shi nicuchira a mea sh-aflâ soia di partea alù Caratana shi Mushi. Fu unâ xanaaflari, unù arcu pisti chiro cu locurli natali, cu soia a noastă nividzutâ vârâoarâ.

Fu tsiva ca tu mârli piesi di teatru antic. Videarea fu shcurtâ shi duriroasâ shi cu pishminâpsiri shi cu lâcrânji ntrocldji nâ dispârtsâmù, vahi ti totna.

Fudzimù cântâ Vudena (Edessa) iu shi aoa nâ andâmusimù cu soi nividzutâ pânâ tora. Di Vudena anchisimù cântâ sinurlu cu Vâryâria sh-cântâ casâ, avândalui tu noi timisiri shi bânâri cari nu va s-hibâ agârshiti vârâoarâ.

Tu s o n i putemù sâ spunemù câ s i m i - n â m ù u n â simitsâ sâ nâtoasâ a folclorului armânescu tu loclu a

Balcanlui, Pero Tsatsa, ancâlarù pi-unù murgu calù

nândalui multu figurats (impresionatsi) di mushuteatsa a hoarâljei Mulovishti, unâ stulii (podoabâ) a arhitecturâljei armâneascâ, cu atseali casi ahoryea tu Balcanù, cu acupirâmintulù ditù pishtireali (ploaci), cu sucâchi strâmți, hoarâ cari unâoarâ avea 700-800 di casi, ca niscânti cuiburi di vulturi, iara adzâ ma suntu mash vârâ 30 di fumelji. Idyealul ca tu hoara Gramaticova avuiù unâ dureari mari tu suflitù: mushatili hori machiduneshtsâ s-astingu iara populatsia armâneascâ s-aflâ tu nâ vârțosu protsesù di asimilari.

Machidunia, vrearea a mea, andamusea cu tini nâ umplu suflitlu di harauâ sh-nâ ânvârțushe cândâsirea câ oaminjlji a tâlji nu va s-hearâ vârâoarâ.

(Haristo a d-lui primar Dinu Traian ditù M. Kogălniceanu shi a d-lui Stelian Dutsu ti agiutorlu datù ta s-agiundzemù la aestu festivalù).

Wily Wisoshenschi.

Lansarea a C.D-lui Tumbe, tumbe

Vinjiri, 30-li di Maiù, la Teatrul Ion Creangă di Bucureshti, Institutlu di Etnografii shi folclor ali Academia Română (tsi fu agiutată di Sutsata di culturâ Macedo-Română, Musheata Armână di M. Kogălniceanu shi, nu ma psânù, di Sutsata Culturalâ Armânească) ândreapsi unâ seară armânească. Tu ahurhitâ fu giucată piesa “Lali Nida s-ampuliseashti cu strănghilji”, andreaptâ di Toma Enache.

Tu doaua parti s-tsânu unù programù di folclorù armânascu cu pareili “Boatsea a Pindului” (ditu cari cântarâ, ti ciudii, mash doauâ membri a pareiljei) shi “Pilisterlu” (di Bucureshti) cumu shi “Musheata Armână” (di Kogalniceanu).

Oaspi di tinjii tu spectacol fu cântătorlu Cristian Ionescu di Constantsa. Tu partea a treia s-featsi promotia a CD-ului “Tumbe, Tumbe” cu muzicâ veacj armânească ditù arhiva a Institutlui di Etnografii shi folclor ali Academia Română. CD-ulu s-adrâ cu agiutor di la Ministerlu a Culturâljei sh-di la Fundatsia “Sâmta Ana” shi Sutsata di Culturâ Macedo-română.

Eara prezentsâ oaspits ditù R. Machidunia, Vitse-ministrulù a Ministerlui a Culturâljei, Melpomeni Cornetti, prezidentulù a Uniunâljei a Oaminjilorù di Teatru ditù Romania, Ion Caramitru, tsi easti sh-prezidentu di tinjii a Sutatljei di Culturâ Macedo-română,

Lifteri Naum, prezidentulù a Fundatsiiljei Sâmta Ana”, Directoarea a Institutlui di Etnografii C-tin Brăiloiu, Sabina Ispas sh-tinira cercetători armână Iulia Wisoshenski, Daniel Bala di la Ministerlu di lucrî xeani, prezidentul a Sutsatâljei Culturalâ Armânească Dumitru Piceava sh-multsâ studentsâ armânji bursieri a statlui român.

Aestu spectaculù s-tsânu sh-tu câsâbadzljî Tulcea, tu dzua di Sâmbâtâ, 31-li di Maiù shi Constantsa, tu dzua di 1-lu di Cirisharù.

Heraclea

Sâmbâtâ, 3-li di Maiù, S u t s a t a „Machedhonia“ a

Gretslor tsi bâneadzâ Viena, lji-avu oaspits membrilji a Sutsatâljei Culturalâ a Vlaslotslorù di Larisa, ditù Gârtsii. Scupolu fu adrarea ali unâ Sutsatâ namisa di hoara Vlasti (Gârtsii) shi hoara Tattendorf (Austria). Tsi leagâ aesti doauâ hori? Va s-dzâcù mash unâ numâ – Dumba.

Di fumealjea Dumba multsâ di voi avets avdzâtâ. Protlu Dumba tsi agiumsî Viena, atumtsea capitala ali Amirâriljea Austro-Ungarâ, Steryiu Dumba eara ditù hoara Blatsi (nordul ali Gârtsii), adzâ cu numa Vlasti. Ama, ma cunoscutlu di aestâ fumealji fu Nikolaos Dumba, faptu la anlu 1830 Viena, avdzâtù mecena maxus tu lumea muzicalâ. Adzâ oaminjlji di Blatsi i Vlasti nu mata u aduc di-aminti orighinea a lorù armânească. „Ma searamù aua shi 150 di anji, tuts aua va sâ

zbura armâneashti“ ânj dzâsi unù bunù oaspi cându nâ dusimù Sâmbâtâ seara la andamusea cu Blaciotslji. Sh-dealihea easti câ di vârâ 150 di anji limba armânească s-asteasi tu aestâ hoarâ, tsi ari datâ mări numi tu Amirâriljea Austro-Ungarâ – Puljiu, Constantin Belju (protlu tsi lo titlu di baron), Dhodhoni sh-nu dipù tu soni Dumba. Poati tamam di itia alishte astindzeri a limbâljei, a identitatiljei armânească, reprezentantsâlji a Blaciotslorù s-„agârshirâ“ sâ spunâ câ tuts aeshtsâ mări oaminji, cu cari nâsh suntu multu pirifanji, suntu shi Armânji. Niscântsâ, cumù eara Nikolaos Dumba, nitsi nu s-arshuna sâ spunâ câ easti „Cutsovlah“. Ma s-hii bunù patriot „elin“ i „român“ i poati sh-altâ mileti, nu va s-dzâcâ câ nu pots s-hii shi s-armânji sh-unù bunù patriot Armânù. Tut Nikolaos Dumba dzâtsea daima câ „easti ghini s-mutreshtsâ totâna ma largu di gardul a tâu“. Ama, amârtii easti câ ti nâscântsâ aesti tuti armânù mash

Andamusi namisa di Gretslji di Viena shi Armânjlji di Larisa

zboarâ arcati!

Sh-maca tu hoara Blatsi (Vlasti) sh-ari orighinea fumealjea Dumba, tu hoara Tattendorf di ninga Viena, fumealjea Dumba avea unâ favricâ di stranji, intratâ cu chirolu tu avearea a primâriljei din hoarâ. Ama unâ parti di favricâ fu

ancupârâtâ di unâ multu miracloanji muljeari. Nâsâ alâxi atsea cumatâ di favricâ tu unâ turlii di restaurantu-muzeu, tsi poati s-hibâ vizitatù veara tutâ. Tu aestu restaurantu cu numa „Dumba Parck“ s-adunarâ Dumânicâ dupu prândzu oaspitslji di Blatsi tsi bâneadzâ Larisa cu nicuchirlji shi huryeatslji di Tattendorf. Di itia câ sutsata anamisa di aesti doauâ hoari s-featsi ca unâ tinjii adusâ a marlui mecena Nikolaos Dumba, fu câlisitù la andamusi shi profesorlu Max Demeter Peyfuss ti cari sâ shtii câ ari ânyrâpsitâ multu ti

Murmintul al Nikolaos Dumba di la Zentralfriedhof - Viena

Armânjlji tu Amirâriljea Austro-Ungarâ. Nâs shi spusi minduita di istoric sh-cu aestâ furnjii putumù s-avdzâmù ti prota oarâ la aestâ andamusi zborlu „vlah“ (profesorlu Peyfuss zburâ gârteashti) cându adusi di-aminti orighinea a fumealjljei Dumba sh-a ma multorù Armânji ditù Amirâriljea Austro-Ungarâ, luyursits adzâ „elinj“ i „românj“. Manifestarea s-bitisi cu cânticlu sh-gioclu adusi di Blatsi-Vlasti di unâ tinirâ parei di feati shi ficiori. Ninti s-lu bitisimù zborlu lipseashti s-vâ dzâcù sh-câ la andamusi vini sh-un strinipot al Nikolaos Dumba, tsi bâneadzâ adzâ München (Ghirmâni). Nâs nâ dzâsi câ maia a lui eara nipoatâ alù Nikolaos Dumba. Sh-tutù ditù idyea fumealji bâneadzâ adzâ Viena, inginerlu Nikolaos Dumba. Amârtii easti câ el nu putu s-yinâ la andamusi di itia câ eara fudzitù cu lucrulu ditù câsâbâ, ama pitricu unâ carti di ifhâristiseari ti câlisearea faptâ.

Marilena Bara-Kahl